

תוכן

4	סעיף א – טבילה ב-40 סאה
5	סעיף ב' – רבו הנוטפין על הזוחלין
6	סעיף ג' – פסול שאובים
6	סעיף ד' – מקווה של גוי
7	סעיף ה' – דין הימים וגל שנתלש
7	סעיף ו' – טבילה בכלי
8	סעיף ז' – כלי נקוב
9	סעיף ח' – מעיין המקלח לכלי
9	סעיף ט' – טבילת כלי בתוך כלי
9	סעיף י' – מעיין שהמשיכו למקווה
10	סימן י"א – מעיין שהמשיכו למקווה שאוב
10	סימן י"ב – מעיין שהמשיכו אחורי הכלים
11	סעיפים י"ג, י"ד – מעיין היורד מההר בטיפין, נוטפין שעשאן זוחלין
11	סימן ט"ו – מקווה חסר שנפלו לתוכו ג"ל
13	סעיף ט"ז – ספוג שנפל למקווה
13	סעיף י"ז – מקווה הסמוך למקווה
13	סעיף י"ח – נקב בשיעור ג"ל
13	סעיף י"ט – נפל לוג ומחצה לב' מקוואות
14	סעיף כ' – בור שאובים והאמה נכנסת לו
14	סעיף כ"א – ג"ל שנפלו וריבה עליהם כשרים
14	סעיף כ"ב – הכשרת מקווה מעורב ג"ל
15	סעיף כ"ג – שינוי מראה בג"ל, ושלמות הג"ל
15	סעיף כ"ד – ג"ל משקין, נתן סאה ונטל סאה
16	סעיף כ"ה – שינוי מראה, תיקונו, ושיעורו
16	סעיף כ"ו – שינוי מראה בחצי מקווה
16	סעיף כ"ז – נשתנה מחמת עצמו
16	סעיף כ"ח – שינוי מראה במעיין
17	סעיף כ"ט – השקה למקום היין
17	סעיף ל' – מקווה משלג
18	סעיף ל"א – שאובים שנקפאו
18	סעיף ל"ב – מקווה מים וטיט רך
18	סעיף ל"ג – ברייתן מן המים

18	סעיף ל"ד – מתי כלי פוסל בשאוב
19	סעיף ל"ה – הווייתו ע"י טהרה, ד' דפנות ודרך קבלה
19	סעיף ל"ו – העברת מים בצינורות
20	סעיף ל"ז – רעפים אינם פוסלים
20	סעיף ל"ח – שק וקופה אינם פוסלים
21	סעיף ל"ט – הווייתו ע"י אדם
21	סעיף מ' – כלי נקוב אינו פוסל
22	סעיף מ"א – כלים שנתמלאו שלא לדעת
23	סעיף מ"ב – המניח קנקנים בראש הגג
23	סעיף מ"ג – עציץ וקנקנים במקווה
24	סעיף מ"ד – שאובים שנמשכו
25	סעיף מ"ה – שיעור המשכה
25	סעיף מ"ו – על מה מועלת המשכה
25	סעיף מ"ז – נתמלא בשאובים שבקרקע
25	סעיף מ"ח – הווייתו בטהרה
26	סעיף מ"ט – המשכה בדבר המקבל טומאה
26	סעיף נ' – דיני זחילה
27	סעיף נ"א – זחילה שאינה ניכרת
27	סעיף נ"ב – דיני שפופרת הנוד
28	סעיף נ"ג – השקה בפסול דרבנן
28	סעיף נ"ד – נסדק או נפרץ הכותל
29	סעיף נ"ה – מקוואות סמוכים
30	סעיף נ"ו – מקוואות חסרים שהושקו
30	סעיף נ"ז – גומות הסמוכות למקווה וגל הנתלש
30	סעיף נ"ח – חורי המקווה
30	סעיף נ"ט – עוקה במקווה
31	סעיף ס' – השקה בזוחלים
31	סעיף ס"א – טבילה שלא כדרך גדילתו
31	סעיף ס"ב – אופן הטבילה במקווה מצומצם
32	סעיף ס"ג – בגד בלוע במים וכלים במקווה מצומצם
33	סעיף ס"ד – טבילת כלי עור ובגד נקוב
33	סעיף ס"ה – מקווה שחזקתו להתמעט
33	סעיף ס"ו –
34	סעיף ס"ז – ספק שאובים
34	סעיף ס"ח – תלייה
34	סעיף ס"ט – מצא מקווה מלא
34	סעיף ע' – פסול מוכיח

35 סעיף ע"א – ספק כנגד חזקת טומאה, וספק טבילה
35 סעיף ע"ב – דיני תלייה
36 סעיף ע"ג – ספק ג' לוגין ונתמלא עם מי גשמים
36 סעיף ע"ד – מקווה הנמצא
36 סעיף ע"ה – מקוואות חמים

סעיף א – טבילה ב-40 סאה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>גמ' חגיגה (י"א). "ורחץ במים את כל בשרו" – מים שכל גופו עולה בהם, ושיערו חכמים שהוא 40 סאה, והוא אמה על אמה ברום ג' אמות.</p> <p>גמ' כתובות (ק"ד). ב-40 סאה חסר קורטוב אינה יכולה לטבול.</p> <p>רשב"ץ: דווקא קורטוב (1/64 בלוג), אבל פחות מקורטוב – כשר.</p> <p>ב"י: קורטוב לאו דווקא ואפי' חסר משהו פסול.</p>	<p>אין האישה נטהרת עד שטבול כל גופה בבת אחת במי מקווה שיש בהם 40 סאה או במעיין.</p> <p>ש"ך: 40 סאה לעיכובא, וחסר אפי' כלשהו פסול.</p>
<p>תו"כ (שמיני, ט') "אך מעיין ובור מקווה מים יהיה טהור" – אילו נאמר מקווה מים יהיה טהור יכול אפי' מילא מים על כתפו ועשה מקווה לכתחילה יהיה טהור תלמוד לומר מעין מה מעין בידי שמים אף מקווה בידי שמים אי מה מעין מטהר בכל שהוא אף מקווה מטהר בכל שהוא תלמוד לומר אך מעין מעיין מטהר בכל שהוא והמקווה ב-40 סאה אי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקווה מטהר בזוחלין תלמוד לומר אך מעין מעיין מטהר בזוחלין והמקווה באשבורן.</p> <p>רמב"ם, ראב"ד: גם לטבילת אדם לא צריך 40 סאה (רק במקווה כתוב ורחץ את כל בשרו – מים שכל גופו עולה בהם). אבל צריך שיהיה במים שיכול כל גופו להיכנס בהם – אינדיבידואלית.</p> <p>ר"י רא"ש: גם בטבילת אדם בעינין 40 סאה, ויש שיעור אחד לכל בני האדם. והוכחה לכך מביא הר"י מדין מקווה שנתחלק בסל פחות מ-40 סאה חלחולי מחלחלי (כמו מעיין) ופסול בפחות מ-40 סאה.</p> <p>רשב"א, ר"ן: ראוי להחמיר כר"י ורא"ש. וכן פסק השו"ע.</p> <p>מהרי"ק: חפירה בידי אדם עם נביעה בידי שמיים נחשבת מעיין.</p>	<p>גם בטבילה במעיין צריך 40 סאה (רשב"א, ר"ן).</p>
<p>תוספתא (ד', ו') חרדלית מי גשמים הבאים מדרון רואין אותם אם יש מתחתלן ועד סופן צירוף מ' סאה מטבילין בהן ואם לאו אין מטבילין בהן דברי בית שמאי</p> <p>בית הלל: אין מטבילין בהן עד שיהא לפניו עוגל מ' סאה.</p> <p>וכתב הבית יוסף שב"ה חולקים רק לעניין חיבור קטפרס, אבל בלי בעיית קטפרס גם הם מודים שהם מצטרפים.</p>	<p>ב"י, ש"ך: מעיין שיש בו 40 סאה, אין צריך במקום אחד, אלא אפי' בצירוף כל המים מתחילת המעיין ועד סופו מספיק.</p>
<p>גמ' נזיר (ל"ח). עשר רביעיות הן... והאיכא רביעית דמקווה – בר מההיא דבטלוח רבנן.</p> <p>תוס', ר' שמחה: רביעית דמעין לא ביטלוח, ויכול להטביל מחטין במעיין בכלשהו.</p> <p>מרדכי: דווקא ברביעית.</p>	<p>ט"ז: הטובל כלים במעיין אין צריך 40 סאה כלל.</p> <p>ב"י: הטובל כלים במקווה צריך מדרבנן 40 סאה.</p> <p>ש"ך: טבילה בזמננו לכלים חייבת 40 סאה, ומה שהקלו זה רק טבילת כלים לטהרה (מובא בסעי' ט"ו).</p>
<p>גמ' ע"ז (ע"ה): "אך במי נידה יתחטא" – מים שהנידה טובלת בהם.</p> <p>גמ' חגיגה (י"א). "ורחץ במים את כל בשרו", במים – במי מקווה. את כל בשרו – מים שכל גופו עולה בהם ושיערו חכמים אמה על אמה ברום ג' אמות.</p> <p>ר' ירוחם: מדובר בנפח ואפי' אם רחב ואינו גבוה.</p> <p>שיעור המים: גר"ח נאה: 331.776 ליטר חזו"א: 648 ליטר</p>	<p>שיעור המקווה לכל הפחות אמה על אמה ברום ג' אמות מרובע.</p> <p>באמה בת 6 טפחים וחצי אצבע.</p> <p>אם המקווה רחב יותר ואינו גבוה כ"כ כשר אם יכולה להתכסות כל גופה במים.</p>
<p>גובה המקווה: בערך 120 ס"מ – זרת מעל לטבור (שו"ע קצ"ח)</p> <p>מקוואות (א', ח') למעלה מהן – מים חיים שבהם טבילה לזבין והזאה למצורעים וכשרים לקדש מהן מי חטאת.</p> <p>רש"י (בכורות נ"ה): בלישנא קמא כתב שזבה צריכה מים חיים.</p>	<p>מעין שאינו מים חיים מטהר אישה (שרק זב, מצורע ומי חטאת צריכים מים חיים)</p>

פ"ת – דופן גבוה

מעיל צדקה (ע"פ הריב"ש): דופן המקווה צריך להיות גבוה שכשטובל במקווה לא יצאו המים מהמקווה, שאם לא כן נפסל המקווה משום זוחלין. ואם יוצאים ע"י הטובל וחוזרים אח"כ למקווה אינו נפסל משום זוחלין, ויש חולקים ואומרים שאפי' אין המים חוזרים למקווה מכיוון שהמים יוצאים ע"י טבילת אדם.

סעיף ב' – רבו הנוטפין על הזוחלין

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (א', ז') למעלה מהן מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו מים שאובים שווה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכלשהו.</p> <p>"אך מעיין ובור" – אך ממעט מעיין מטהר בזוחלין ואין מקוה מטהר בזוחלין.</p> <p>פסול זוחלין</p> <p>מרדכי: מדרבנן (להבנת הב"י, לעומתו הב"ח מבין מהמרדכי שזה מהתורה).</p> <p>מהרי"ק, תרומת הדשן, ערוך השולחן: מהתורה.</p>	<p>מי מעיין מטהרים אף כשהם זוחלים.</p> <p>מי גשמים מטהרים רק באשבורן.</p> <p>רמ"א: מי גשמים זוחלים פסולים מן התורה.</p>
<p>גמ' בכורות (נ"ה): שמואל אומר נהר נובע מעצמו (מכיפיה מבריד). רב: נהר ממי גשמים מתמלא (מטרא במערבא סהדא רבה פרת). אבוה דשמואל עביד לבינתיה מקוואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי (ז"א שכל השנה הנהר פסול לטבילה). מימרא נוספת של שמואל שטובלים בפרת רק בימי תשרי.</p> <p>ר"ש, בעל התרומה, הסמ"ג: כשמואל (קמא) שיש ברייתא כמותו. ר"מ מרוטנבורק, רמב"ן, ר"ח, רי"ף, רמב"ם, רא"ש: הלכה כרב ואבוה דשמואל, ושמואל עצמו חזר בו ואוסר בגזירה שמא יבואו לטבול בחרדלית.</p> <p>מהרי"ק, תרומת הדשן: בדיעבד אם נהגו לטבול בנהרות ימשיכו במנהגם.</p> <p>רא"ש: לשמואל אף אם הנהר גדל פי כמה מותר לטבול בו.</p> <p>ר' ירוחם: אם ניכר שגדל הנהר – ימתין עד שיחזור לקדמותו.</p>	<p>נהר מנביעת מעיין, וירדו לתוכו מי גשמים, אם מי הגשמים רוב לגבי הנהר, הנהר מטהר רק באשבורן (וצריך לשים מחיצות מחצלת להפוכם לאשבורן).</p>
<p>מקוואות (ה', ג'): מעיין שהוא משוך כנדל, ריבה עליו והמשיכו הרי הוא כמו שהיה.</p> <p>היה עומד וריבה עליו והמשיכו – שווה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכלשהו.</p> <p>רא"ש: מדובר במעיין שמתפצל להרבה נחלים, וריבה מים לתוך הנחלים הקטנים, ועי"ז נתרחבו הנחלים והתחילו לזחול במקומות שלא היו זוחלים קודם – אותם הנחלים החדשים מטהרים באשבורן (כמקוה), ומטבילים בהם כלים בכלשהו (כמעין).</p> <p>ר"ן, ראב"ד: מטהר באשבורן רק במקומות שלא היה המעיין זוחל מתחילתו, ומטהר בכלשהו – במקומות שהיה זוחל מתחילתו.</p> <p>רמב"ם: מעיין עומד שרבו הנוטפין אינו מטהר בזוחלין כלל. ומעיין מושך שרבו הנוטפין, מטהר בזוחלין אפי' במקום שלא היה מתחילתו. (ר"ן: הכוונה דווקא אם ריבה את המים בגומת המעיין).</p> <p>תרומת הדשן, דרכי משה: התיירו כשמואל לטבול בנהרות כל השנה שחששו למקומות שאין מקוה.</p>	<p>רמ"א: יש מתירים לטבול בנהרות אף בשעת גשמים והפשרת שלגים, אף שנראה שהם הרוב, שעיקר גידול הנהר הוא ממקורו, ואין למחות במקלים.</p> <p>ש"ך: במקום שיש מקוה אין לטבול בנהרות אלא בזמן שהנהר קטן מאוד (שאו ידוע שהנהר לא מגשמים).</p>
<p>מקוואות (ה', ה'): הזוחלים כמעין והנוטפין כמקוה. העיד ר' צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפים שהם כשרים.</p> <p>מהרי"ק: כשרים דווקא במקום שהלך המעיין בתחילתו.</p> <p>ב"י, ראב"ד, ר"ן, ר"ש, רא"ש, מרדכי: גם במקום שלא הלך מתחילתו.</p> <p>מה נפסל מהנהר בריבוי נוטפים?</p> <p>ראב"ד, ר"ן: רק המקום שהתרבה.</p> <p>מהרי"ק, ר"ש, ר' ירוחם: כל הנהר נאסר.</p> <p>רמב"ם, רא"ש, ב"י: כל המקומות מותרים.</p>	<p>נהר שירדו בו גשמים ועדיין מי הנהר הרוב, מותר לטבול בכל מקום בנהר, ואפי' במקום שהתרחב מחמת הגשמים. וכן פסק הרמ"א.</p> <p>ש"ך: מותר לטבול רק במקום שזחל מתחילתו (מהרי"ק) וכן דעת הרבה ראשונים.</p>
<p>פיה (ח', ט'): המים המכזבים פסולים – מכזבים אחת בשבוע. המכזבים בפולמסיות, ובשנת בצורת כשרים.</p> <p>ר"ן: המכזבים בלי סיבה מיוחדת אפי' אם זה פעם בשבע שנים – אסור לטבול בהם שחוששים שהם מי גשמים. אבל אם זה רק בגלל פולמסיות (מלחמה) או שנת בצורת, כשרים – שוודאי באים ממעיין.</p> <p>מהרי"ק: אם מגיעים מים לנהר המכזב ממקום שאינו מכזב – אסור משום מראית העין.</p>	<p>רמ"א: המהרי"ק סובר כשמואל, אך אם הנהר מתהווה רק ממי גשמים וכשאין גשמים הנהר פוסק – למרות שבשעת גשמים נהרות נשפכים לתוכו, ומעיקר הדין כשר לטבול בו בזוחלין, אסור לטבול בתוכו בזוחלין משום מראית עין (שמא יתירו לטבול במי גשמים שפסול משום זוחלין).</p>

שאלת תרומת הדשן:

מדוע מים שאובים לא מבטלים מי גשמים ואילו מי גשמים מבטלים מי מעיין?

תירוצים:

- **תרו"ד:** לפסול שאובים מועילה זריעה, ולפסול נוטפים לא מועילה זריעה.
- **ב"ח:** שאובים מותרים מהתורה, ופסול נוטפים זה מהתורה.
- **ט"ז:** מי נוטפים מתבטלים בנהר, ונאסרו שמא יטבול במקום שיש בו רק נוטפים ומחובר ע"י קטפרס – שאינו חיבור.

סעיף ג' – פסול שאובים

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>תו"כ: "אך מעיין ובור" יכול אפילו מילא בכתף ת"ל מעיין – מה מעיין בידי שמים, אף מקווה בידי שמים.</p> <p>ר"י, רמב"ם, רמב"ן, רשב"א (גר"א): רוב הפוסקים: אפי' כולו שאוב זה איסור מדרבנן (תוספתא: הניחו ריקן ומצאו מלא – כשר – < ספיקא דרבנן לקולא).</p> <p>רש"י, רשב"ם, ר"ת: רובו שאוב אסור מהתורה.</p> <p>ראב"ד: בצינור שאין בו תפיסת יד האיסור מדרבנן, ומילא בכתף איסורו מהתורה</p> <p>ר"ש: שאוב ע"י דבר המקבל טומאה – אסור מהתורה. ובדבר שאינו מקבל טומאה אסור מדרבנן.</p>	<p>צריך שהמים לא יהיו שאובים.</p> <p>אם נתן במקווה שאובים קודם שהתמלא 40 סאה מים כשרים, המקווה פסול מדרבנן, שמא יבואו לטבול בכלי עצמו.</p> <p>ש"ך: לפי השו"ע, כולו שאוב מדרבנן (עפ"י סעי' נ"ג).</p> <p>רמ"א: רובו שאוב אסור מהתורה, מיעוטו אסור מדרבנן.</p>

רביעית בתחילה:

ר"ן בשם ר"ת: אסור מדאורייתא.

ר"י וריב"ן: אסור מדרבנן

סעיף ד' – מקווה של גוי

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>תוספתא (ו', א') מעשה ברום בן ענת שקוות יותר מאלפיים כור ובאו ושאלו את רבי חנינא בן תרדיון ופסל שאני אומר גוים נכנסו וזלפוה בלילה וחזרו ומילאו אותה בקילון... מרחץ שבלניה גוים וישראל נכנס לשחרית ומשיקה אף על פי שזה נכנס וזה יוצא טהורה נעלה או שנתיחד לרשותו טמאה נמצאת אומר בימים טהורה בלילות טמאה.</p> <p>ב"י: חיישינן שהגויים החליפו המים לניקיון.</p> <p>שו"ת הרא"ש: ששאלת מקווה שהמים נמשכין לו מן הגגין והמקווה נעול במפתח והמפתח ביד ישראל והמקווה של גוי, והגוי משכיר המקווה לכל מי שטובל בו, מי חיישינן שהגוי ישליך מים מהגג למקווה, שמתכוון להכשיל את ישראל? תשובה: אין להאמין לגוי עליו כי וודאי יעשה כל מה שיוכל שלא להפסיד שכרו. אמנם כל זמן שיש במקווה 21 סאה, אינו נפסל אם שפך מים מגגו ונמשך למקווה – ששאיבה מטהרת ברבייה והמשכה.</p> <p>רשב"א: כולו שאוב פסול רק מדרבנן, ולכן כשר אף אם אין 21 סאה, וגם לדעות שכולו שאוב פסול מהתורה, יש לסמוך על גוי מסיח לפי תומו. והמחמיר תבוא עליו ברכה.</p> <p>ט"ז: אם יש חשש שהגוי מילא בלי המשכה – אין להאמין לגוי.</p> <p>ט"ז, ב"ח: לפי השו"ע המקווה כשר מפני שמקווה שיש בו מיעוט מים שאובים פסול מדרבנן בלבד. ואפי' אם אין המקווה נעול – כשר. אך הט"ז והב"ח חולקים עליו שאין להתיר משום ספק דרבנן לקולא כיוון שיש לגוי הנאה בכך כשנוטל שכירות, א"כ זה וודאי שמילא את המקווה. ומה שהתיר הרא"ש זה רק כשהמקווה נעול ואין אפשרות</p>	<p>מקווה שבעל הבית גוי המקבל שכר פי כמות הטובלים, אין לטבול שם, שהרי אין להאמינו שאומר שהמים כשרים – חיישינן שמא הסריחו והחליפן הגוי שלא ימנעו מלטבול שם.</p> <p>אם ברור שהיו 21 סאה כשרים במקווה ויש רק ספק אם הגוי השלימם עם מים פסולים המקווה כשר.</p> <p>רמ"א: משום ספק דרבנן לקולא.</p> <p>ש"ך: לרמ"א לא מועילה המשכה ע"ג גג אלא ע"ג קרקע.</p>

<p>אחרת לגוי להכניס מים למקווה.</p> <p>ש"ך: הכשרות לא משום ספק דרבנן לקולא (שהרי כולו שאוב גם אסור רק מדרבנן) אלא מדובר שאי אפשר להכניס מים שלא על ידי המשכה.</p> <p>ומה שהרמ"א הכשיר משום ספק דרבנן לקולא שלדעתו לא מועילה המשכה ע"ג גג אלא ע"ג קרקע.</p>	
	<p>רמ"א: מקווה שהיה חסר ומצאנוהו מלא, אם ידוע שהיה רובו בהכשר – כשר. ואם אין רובו בהכשר אם גוי מעיד עליו – פסול, ואם ישראל מעיד עליו כשר.</p> <p>ש"ך: כתב המהרי"ק שאין גוי נאמן נגד הישראל.</p>

סעיף ה' – דין הימים וגל שנתלש

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף												
<p>משנה פרה (ח', ח') ומקוואות (ה', ד'): כל הימים כמקווה שנאמר "ולמקווה המים קרא ימים".</p> <table><tr><td>רמב"ם – לכו"ע ימים מטהרים בזוחלים</td><td>רש"י, ר"ש, רא"ש</td><td></td></tr><tr><td>כל הימים פסולים לגי' (זב מצורע ומים חיים)</td><td>ימים כמקווה לכל דבר</td><td>ר' מאיר</td></tr><tr><td>רק ים הגדול פסול לגי'</td><td>רק הים הגדול כמקווה</td><td>ר' יהודה</td></tr><tr><td>כל הימים מטהרים לגי' באשבורן בלבד</td><td>כל הימים מטהרים בזוחלים ואינם כמים חיים (לזב, מצורע, ומים חיים)</td><td>ר' יוסי</td></tr></table> <p>ב"י: מה ששנינו במס' פרה שמים מוכים (מלוחים) פסולים – רק אם מתחילה היו מתוקים.</p>	רמב"ם – לכו"ע ימים מטהרים בזוחלים	רש"י, ר"ש, רא"ש		כל הימים פסולים לגי' (זב מצורע ומים חיים)	ימים כמקווה לכל דבר	ר' מאיר	רק ים הגדול פסול לגי'	רק הים הגדול כמקווה	ר' יהודה	כל הימים מטהרים לגי' באשבורן בלבד	כל הימים מטהרים בזוחלים ואינם כמים חיים (לזב, מצורע, ומים חיים)	ר' יוסי	<p>כל הימים מטהרים בזחילה</p>
רמב"ם – לכו"ע ימים מטהרים בזוחלים	רש"י, ר"ש, רא"ש												
כל הימים פסולים לגי' (זב מצורע ומים חיים)	ימים כמקווה לכל דבר	ר' מאיר											
רק ים הגדול פסול לגי'	רק הים הגדול כמקווה	ר' יהודה											
כל הימים מטהרים לגי' באשבורן בלבד	כל הימים מטהרים בזוחלים ואינם כמים חיים (לזב, מצורע, ומים חיים)	ר' יוסי											
<p>מקוואות (ה' ו'): גל שנתלש ובו 40 סאה ונפל על האדם ועל הכלים – טהורים. (הרא"ש מסביר שזה כשיטת ר' יוסי).</p> <p>ט"ז: בכלים 40 סאה לאו דווקא, ובאדם מחלוקת.</p> <p>ש"ך: צריך 40 סאה שים איננו ממש כמעין.</p>	<p>גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפלו על הכלים או האדם – עלתה להם הטבילה</p>												
<p>גמ' חולין: טבל או זרק כלים באוויר או בכיפין – לא עלתה טבילה ר"ש: אך מעיין ובור – מה בור בקרקע אף מקווה בקרקע – מהתורה.</p> <p>רמב"ם: האיסור מדרבנן.</p> <p>טהרה בלי כוונה: טהורים לחולין וטמאים לקודשים. בנידה עלתה לה טבילה והרמ"א מחמיר.</p>	<p>אם הטביל בגל כשהוא באוויר או בכיפי הגל – לא עלתה הטבילה</p>												

סעיף ו' – טבילה בכלי

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>תו"כ: "אך מעיין ובור" – מה מעיין שעיקרו בקרקע ולא בכלי או בספינה.</p> <p>תוס': האיסור מהתורה.</p> <p>ר"ש: האיסור מדרבנן (מקוואות ה', ו')</p>	<p>צריך שלא יהיו ארבעים סאה של מקווה בתוך הכלי, שאין טובלין בכלים.</p>

כלי שקבעו ולבסוף חקקו

ש"ך: מותר (עפ"י משנה (ד', ה') השוקת שבסלע).

פ"ת: לנו"ב ורע"א רק זה מועיל רק בטבילה דרבנן

סעיף ז' – כלי נקוב

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ד', ה') השוקת שבסלע – אינה פוסלת את המקווה. הייתה כלי וחיברה בסיד – פוסלת את המקווה. ניקבה מלמטה או מן הצד ואינה יכולה לקבל מים כל שהוא – כשרה. וכמה יהא בנקב? כשפופרת הנאד. אמר רבי יהודה בן בתירא מעשה בשוקת יהוא שהייתה בירושלים והייתה נקובה כשפופרת הנאד... בית שמאי אומרים עד שיפחת רובה</p> <p>רא"ש בפסקים, ר"ש ר"מ, ר' שמחה, רמ"א: כמה יהא בנקב – לעניין עירוב מקוואות, וזה אותו מקרה של הגמ' ביבמות שמדברת על עירוב מקוואות. למטה מספיק נקב כלשהו, ובצדדים – כשפופרת הנוד.</p> <p>רא"ש בתשובה: בכל אופן בתוך השוקת אין טובלין.</p> <p>פירוש הטור: אין טובלין בתוכו – אם אין נקב כשפוח"נ – ואם יש טובלין.</p> <p>פירוש הב"י: אין טובלים כלל, שמא יבואו לטבול בכלי שיש בו 40 סאה</p> <p>רמב"ם: היו שתי שוקת יהוא, המש' במקוואות מדברת לעניין ביטול כלי – וגם מלמטה צריך כשפוח"נ, ובגמ' ביבמות – שפוח"נ לעניין עירוב מקוואות, כלי מחובר צריך שפוח"נ, וכלי שאינו מחובר מספיק נקב המטהר מטומאתו – לחרס כמוציא זית, ולעץ כמוציא רימון (רע"א: גם בעץ כמוציא זית). הב"י שואל עליו שלא כתב באיזה כלי מדובר, ולכן הוא מחלק:</p> <p>א. חיבר כלי שלם – צריך כשפוח"נ ולא יספיק כמוציא זית (וכלי חרס מדובר שבטל ממנו שם כלי לפני שקבעו).</p> <p>ב. כלי שחברו בסלע מדובר על כלי אבנים ששם אין מושג טהרה – ואז השיעור כשפוח"נ. וכותב הש"ך שזה עיקר.</p> <p>ג. שוקת שבסלע כשרה בלא נקב – אך החמירו בכלי שחברו לנקב כשפוח"נ – שלא יטעו להכשיר בלי נקב.</p> <p>לרמב"ם בכל מקרה צריך גם חיבור בקרקע (ולא רק נקב) ולרא"ש גם בכלי חרס צריך חור כשפוח"נ.</p> <p>תוס': ים של שלמה שעשו נקב כרימון – לרווחא מילתא (ועיין לעיל בדעת הרא"ש).</p>	<p>הרוצה לקחת כלי גדול ולעשות ממנו מקווה, צריך לנקבו מלמטה נקב המטהרו מטומאתו (כרמב"ם).</p> <p>ט"ז, ש"ך: נקב כמוציא זית</p> <p>רמ"א: יש להחמיר ולהצריך נקב כשפוח"נ (טור בדעת הרא"ש).</p> <p>ש"ך: והנקב צריך להיות מלמטה שלא יוכל לקבל מים.</p> <p>אם ניקב הכלי בנקב הראוי, כשר לטבול בתוך הכלי.</p>
<p>תוספתא במקוואות (ד', ה') קסטילון המקלח מים בכרכים אם היה נקוב כשפופרת אינו פוסל את המקווה... הלכה זו עלו בני אסיא שלש רגלים ביבנה ולרגל השלישי הכשירו להם אפילו נקב כמחט. אמר רבי אלעזר ב"ר יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה וכשבאתי אצל חבריי אמרו לי יפה הורית.</p> <p>פקקו בסיד ובבנין – אינו פוסל את המקווה, בסיד ובגפסים – פוסל את המקווה. על גבי הארץ או על גבי סיד וגפסים או שמרחו בטיט מן הצדדין – אינו פוסל את המקווה.</p> <p>ר"ש, רא"ש: סתם נקב בסיד וגפסית דווקא – סתימא מעלייתא (ובבניין לא), ולא בטל מכלי.</p> <p>רמב"ם: לטבילה בכלי בעינן תרתי – נקב המטהרו ושיקבע בארץ כקסטילון – וסיד ובניין נחשב חיבור מעליא וכן פסק שו"ע.</p> <p>רשב"א, רמ"א: מקווה על הגג כשר. ואם נעשה מכינוס אבנים – אינו נחשב כלי.</p>	<p>הרוצה לטבול בכלי צריך לקבעו בקרקע (ש"ך: או שתהיה הוכחה שהוא בנין ולא כלי) בחיבור של בנין כגון ע"י סיד ואבנים.</p> <p>ש"ך: צרורות ואבנים אינו פוסל, שזה עצמו מוכיח שזה בנין ולא כלי.</p>

פ"ת: טבילה בכלי בתוך הנהר

מקוואות (ו', ה') מטבילין בשידה תיבה ומגדל שהם נקובים כשפופרת הנאד. ר' יהודה – בכלי גדול צריך חור של ד' טפחים, ובקטן – ברובו.

רע"א: שמותר לטבול בתוכם – כשיש שפוח"נ – שכשר כיוון שהים מקיפם (לרמב"ם מדובר שקבוע לקרקע).

פ"ת: ביטול כלי לאחר קביעתו בקרקע

מרכבת המשנה: אף כלי שכבר מחובר לקרקע – ניתן לבטלו ויכול אף לסתמו לאחר שחוררו. שע"י נקב בטל שם כלי.

רע"א: לא ניתן לסותמו לאחר מכן.

באר יעקב: מתירים בדיעבד – כשיש טרחא להוציאו ולעשות נקב. ואם מעבירים את הכלי מקום צריך נקב חדש.

סעיף ח' – מעיין המקלח לכלי

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ה', א') מעיין שהעבירו ע"ג שוקת – פסולה. העבירו ע"ג שפה כלשהו – כשר חוצה לה.</p> <p>מדוע נפסלו המים שיוצאים מהכלי? הרי מחוברים למעיין?</p> <p>ר"ש: האיסור זה רק במחובר – גזירה שמא יקבעו את הכלי במוצא המים ולא יעשו נקב כשפוח"נ.</p> <p>רא"ש: אין חילוק בין תלוש למחובר – והגזירה בגלל שכלי מפסיק בין השוקת למעיין – שמא יטבול בכלי שאין מחובר למעיין.</p> <p>רשב"א לפי מהרי"ט: כרא"ש ורמב"ם.</p> <p>רשב"א לפי הב"י: אם נכנסו מים לכלי ולא יצאו – אסור לטבול בו מחמת שהמים שאובים. אם יצאו מים מהכלי – מותר לבול בו כיוון שמחוברים למעיין.</p> <p>רשב"א: אם יש שיעור 40 סאה לפני שהגיעו לכלי – מותר לטבול אפילו בתוך הכלי.</p> <p>ש"ך ב"ח: לעולם אסור לטבול בתוך כלי (שלא משמע כרשב"א).</p> <p>ט"ז: המים נאסרו רק אם כיוון לקבל בכלי מים.</p> <p>ט"ז וש"ך: אם יש נקב כשפוח"נ מותר לטבול.</p>	<p>מעיין שמקלח לתוך כלי, פסול לטבול בין במים שבתוך הכלי בין לאחר שיצאו מהכלי. (כרא"ש ורמב"ם).</p> <p>ואם המעיין מקלח על שפת הכלי ולתוכו, תוך הכלי אסור לטבול; וחוצה לו, מותר, אפילו אם המים שבתוכו מרובין.</p> <p>רמ"א: וכן כתב המרדכי</p>

סעיף ט' – טבילת כלי בתוך כלי

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ו', ב') דלי שהוא מלא כלים והטבילין הרי אלו טהורים, ואם לא טבל (-אין צריך טבילה) אין המים מעורבים עד שיהיו כשפוח"נ. הגמ' במסכת חגיגה (כב.) כותבת שאמר רבא – המטביל כלי בתוך כלי שאין בפיו כשפוח"נ לא עלתה לו טבילה – ובכלי טמא עלתה טבילה מיגו שעלתה לכלי עלתה לכלים שבתוכו.</p> <p>תוספתא: הטובל כלי בתוך כלי במעיין אין צריך כשפוח"נ – מספיק נקב כלשהו.</p> <p>ב"י, טור, רמב"ם רא"ש: לא סוברים את התוספתא.</p> <p>ט"ז: מסביר שבכלי טמא הטומאה כפי שירדה לכלי טמא כך תצא משם.</p>	<p>כלי טמא שנתן בתוכו כלים אחרים והטביל הכלי, עלתה להם טבילה אף על פי שפי הכלי צר ביותר, שהרי המים נכנסים לו, ומתוך שעלתה טבילה לכלי הגדול עלתה טבילה לכלים שבתוכו.</p> <p>אם היה הכלי טהור ונתן לתוכו כלים טמאין והטבילן, לא עלתה להם טבילה, עד שיהיה פיו רחב כשפופרת הנוד.</p>
<p>תוספתא המטביל קומקום על צידו – צריך שיהיה בו כשפוח"נ.</p> <p>רמב"ם: אם מטביל כשפי הכלי בצד – לא עלתה לו טבילה. מסבירים:</p> <p>הט"ז: בצד אין המים מתחברים כל-כך.</p> <p>הש"ך: כשמחברים מהצד אין המים שע"ג הכלי נחשבים כמי מקווה.</p>	<p>אם הטוה על צדו והטביל, לא עלתה להם טבילה עד שיהיה פיו רחב כשפופרת הנאד.</p> <p>רמ"א: ומותר לטבול כלים בסל או בשק, דכיוון דאינו מחזיק מים עדיף טפי מניקב כשפופרת הנוד.</p>

סעיף י' – מעיין שהמשיכו למקווה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
-------------	------------

<p>מקוואות (ה', א') מעיין שהעבירו ע"ג בריכה והפסיקו – הרי הוא כמקווה.</p> <p>חזר והמשיכו – פסול לזבין ולמצורעים ולקדש מהן מי חטאת עד שידע שיצאו הראשונים.</p> <p>ויש שלושה פירושים בכך:</p> <p>א. ר"ש, רא"ש: הבריכה מלאה מי גשמים וכשמחברים למעיין דינם כמעיין. הפסיק קילוח המעיין – חזר דינו כמקווה, חזר והמשיכו – חזר לדין מעיין. ופסול לזבין, מצורעין ומי חטאת עד שיצאו המים שהופסקו.</p> <p>ב. רמב"ם: הבריכה מלאה מי גשמים, ודינם כמעיין כל עוד הם מקלחים מחוץ לבריכה, הפסיק הקילוח מהבריכה – חזר לדין מקווה. חזר והמשיך את המים מחוץ לבריכה – דינם כמקווה. חזר הקילוח מחוץ לבריכה – מ"מ אינם כמים חיים עד שיצאו המים הראשונים.</p> <p>ג. מהרי"ק בשם הראב"ד: הבריכה מלאה מים מהמעיין, ואם הפסיק החיבור למעיין – דינו כמקווה (המהרי"ק לא סובר כראב"ד). ואם לא נחו המים ועדיין הם זוחלים – דינם כמעיין (כמו גל שנתלש שמטהר כל עוד זוחל מכוח הים).</p> <p>פ"ת בשם החת"ס: אין להקל כנגד הראב"ד.</p> <p>רשב"א: מעיין מטהר בזוחלים, ואם נפסק ממקור חיותו, נחשב כנוטפים.</p> <p>וכן מעיין מועט שממלא בריכה, ונשפך לשם רוב שאובים/נוטפים מטהר כמעיין בכלשהו, ומטהר רק באשבורן כמקווה.</p>	<p>המשיך מעיין לתוך בריכת מי גשמים – מי הבריכה נחשבים כמעיין ומטהרים בזוחלים, ואם נפסק ראש הקילוח חזר לדין מקווה, ואם חזר והמשיך קילוח המעיין חזרה הבריכה לדין מעיין (ר"ש, רא"ש).</p>
---	---

הפרישה שואל למה פה מי נוטפים מטהרים בזוחלים ע"י עירוב מעיין, ובסעי' ב' אם רבו הנוטפים על הזוחלים אינו מטהר בזוחלים? ותרץ כאן המעיין עומד בפני עצמו ונמשך לבריכה.

ש"ד: באמת, מטהר רק באשבורן, ומה שאמרנו שנחשב כמעיין זה לטהר בכלשהו.

ט"ז: מעיין מטהר נוטפים בזריעה, אבל בנהרות יש את גזירת חרדלית.

סימן י"א – מעיין שהמשיכו למקווה שאוב

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ה', א') מעיין שהעבירו על גבי השוקת פסול, העבירו על גבי שפה כלשהו כשר חוצה לה.</p> <p>רשב"א: מים שאובים שהמשיך עליהם מי מעיין, אפי' אם מי המעיין מועטים, המים המועטים של המעיין מטהרים את המים השאובים המרובים, ואפי' אם קדמו השאובים למי המעיין.</p> <p>ט"ז: מדובר במעיין שהיה עומד בתחילה, שהרי מעיין שהיה זוחל ודאי מטהר השאובים לטבול בו אפי' בזוחלים.</p> <p>ש"ד: מדובר שרבו הנוטפים על הזוחלים, ולכן מטהר רק באשבורן, גם במקום שהיה זוחל לפני.</p>	<p>המשיך מעיין ע"ג מקווה של מים שאובים – נטהרו השאובים לטבול בהם (אפי' רבו השאובים על הזוחלים), ואפי' אם קדמו השאובים למעיין (פ"ת בשם החזו"א: אם קדמו השאובים יש להחמיר).</p> <p>רמ"א: אין המעיין מטהר השאובים להכשירם בזוחלים אלא באשבורן.</p>

סימן י"ב – מעיין שהמשיכו אחורי הכלים

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ה', ב') מעיין שהעבירו ע"ג כלים או ספסל. ר' יהודה: הוא כמו שהיה (כמעיין). ר' יוסי: אומר הוא כמקווה.</p> <p>ר"ש: ברישא המשנה מדברת על מעיין שהעבירו ע"ג כלים נקובים, שאם לא כן אין הבדל בין זה לבין שוקת ששם פסול.</p> <p>רמב"ם, רא"ש: מדובר כשהעביר על גבי אחורי הכלים, ולכן הכשיר ר' יהודה שהמים לא עברו בתוך הכלים, ור' יוסי פוסל כיוון שפסק</p>	<p>מעיין שהעבירו ע"ג אחורי כלים ונמשך למקום אחר – חזר לו דין מקווה, כיוון שהכלי מפסיק בין המעיין למים שע"ג הכלים פסק ממנו שם מעיין (רמב"ם, רא"ש בדעת ר' יוסי).</p>

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
	<p>חיותן וכן טבילה על גבי ספסל פסולה גזירה אטו טבילה בתוך כלי.</p> <p>ט"ז: כיוון שאסור לטבול על גבי כלי.</p> <p>ש"ד: תוס' יו"ט מביא שמדובר שגם לולי הכלים היו המים עוברים לאותו מקום (שאם לא כן, נפסלו משום טהרה), והש"ך חולק, כיוון שבכל מקרה מעיין הוא.</p>
אין לטבול ע"ג אחורי כלים	<p>נידה ס"ו: לא תעמוד על גבי כלי או חתיכת עץ וטבול.</p> <p>אמר ר' כהנא: משום גזירת מרחצאות.</p> <p>ר' חנן מנהרדעא: שמא מפחד לא תטבול כראוי.</p> <p>רא"ש: גזרין אטו טבילה בתוך הכלי.</p> <p>ראב"ד: דווקא בכלי המקבל טומאה גוזרים, ולא בכלי חרס שאינו מקבל טומאה מגבו.</p> <p>ש"ד: לרא"ש בדיעבד יצא, אך כיוון שדעת הראב"ד, רשב"א, ר"ן לאסור גם בדיעבד בכלי המקבל טומאה, יש לחוש לדבריהם, אך בכלי חרס כשטבול על גבו יש להקל בדיעבד שאז כולם מודים שטהור.</p>

סעיפים י"ג, י"ד – מעיין היורד מההר בטיפין, נוטפין שעשאן זוחלין

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
<p>מעיין היורד מההר טיפין באופן שאין הטיפות נוגעות זו בזו, יש לו דין מקווה (רמב"ם).</p> <p>רק אם יורד בקילוח בלא הפסק אז דינו כמעיין.</p> <p>הרוצה להכשיר מעיין שיורד טיפין טיפין, יכול לסמוך לאותו המקום טבילה של חרס שאינה מקבלת טומאה שיעברו עליה המים, ועי"ז יהיו המים מחוברים ביחד.</p> <p>אבל אסור לעשות כן בכלי המקבל טומאה, כיוון שצריך שהווייתו תהיה בטהרה.</p>	<p>מקוואות (ה', ה'): הזוחלים – כמעיין, והנוטפים – כמקווה. העיד רבי צדוק על הזוחלים שרבו על הנוטפים שהן כשרים. ונוטפים שעשאן זוחלים סומך אפילו מקל אפילו קנה. אפילו זב וזבה יורד וטובל.</p> <p>רבי יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מזחילין בו.</p> <p>רמב"ם: זוחלים הכוונה נהרות שנמשכים ממעינות, והן כמעיין לכל דבר. נוטפים – מעיין שעל ההר ומימיו נופלים טיפה טיפה למטה בשיפולי ההר, למרות שהן יורדות במרוצה זו אחר זו, כיוון שאינם זוחלים בזרם בטל מהם שם מעיין ויש להם שם מקווה.</p> <p>נוטפים שעשאן זוחלים – רצה לעשות את הנוטפים מההר כזוחלים, לר' יהודה סומך אפי' מקל/קנה, כדי שירדו בלא הפסק, ולר' יוסי אין ממשיכים את המים בדבר המקבל טומאה אפי' מדרבנן.</p> <p>ר"ש: נוטפים – מי גשמים, נוטפים שעשאן זוחלים – מקווה שנפרץ ומימיו זוחלים. לר' יהודה סומך מקל/קנה לסתום את יציאת המים, ויורד וטובל, ולר' יוסי אסור להמשיך את המים למקווה ע"י דבר המקבל טומאה – והלכה כר' יוסי (ואין מזחילים אפי' מקווה).</p> <p>רא"ש: הלכה כרמב"ם ויש להחמיר כר"ש (וכן פסק השו"ע בסעי' מ"ח).</p>
<p>אין מזחילין אף על דבר המקבל טומאה רק מדרבנן, אך בעלי אגוז וכד' מותר להזחיל.</p>	<p>ש"ד: כיוון שאינם ככלים לעניין קבלת טומאה. ואם מזחיל בדבר המקבל טומאה מדרבנן, אינו מועיל מדין מעיין, אך מועיל מצד מקווה וכשר באשבורן.</p>

סימן ט"ו – מקווה חסר שנפלו לתוכו ג"ל

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
<p>מקווה שאין בו 40 סאה נפסל ע"י נפילת ג' לוגין שאובים לתוכו.</p>	<p>מקוואות (ד', ד'): ר' אליעזר: אומר רביעית מים שאובים בתחילה פוסלים את המקווה, ושלושה לוגין על פני המים.</p> <p>חכמים: בין בתחילה בין בסוף שיעורו בג' לוגין.</p> <p>ב"י: הלכה כרבנן.</p> <p>פ"ת: הרא"ה פוסל אם לפני ההוספה אינו יכול לטבול בו. וכן פוסל בהשקה בין מקווה שאובים למעיין (שהם לא אותו המין).</p>
<p>מותר להוסיף מים שאובים למקווה כשר שיש בו כבר 40 סאה, ואפי' אם השאובים מרובים ממי המקווה (רא"ש).</p>	<p>מקוואות (א', ז'): למעלה מהן מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו מים שאובים שווה למקווה לטהר באשבורן ולמעיין להטביל בו בכלשהו.</p>

<p>רא"ש: אף שנתן לתוך מקווה שיש בו 40 סאה אפי' 1000 סאין לא נפסל בכך. וכן מוכח מהמשנה, היו בעליון 40 סאה, ובתחתון אין כלום – ממלא בכתף ונותן לעליון, עד שירדו לתחתון 40 סאה, ומוכח שאינו נפסל אפי' אם רבו שאובים על הכשרים. וכן עוד כמה משניות מוכיחות כך, וכך הסברה שבהשקה נעשו הזרועים טהורים.</p> <p>רשב"ם: אפי' מקווה שלם נפסל בשאובים. וכולם חולקים על הרשב"א.</p> <p>רא"ש, מרדכי: אפי' לכתחילה יכול להרבות במים שאובים לתוך המקווה.</p> <p>ש"ך: מים כשרים לאחר עירוב שאובים שהלכו למקווה אחר עפ"י ר' ירוחם משמע שיש להחמיר. וכתב הפ"ת בשם החת"ס שאין להחמיר אפי' יש עוד צד להחמיר.</p>	
<p>מקוואות (א', ז') מעיין שמימיו מועטים שרבו עליו מים שאובים שווה למקווה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכלשהו.</p> <p>רא"ש, רמב"ם, ראב"ד: מוכח שמותר להוסיף למעיין אפי' 1000 סאה, שמעיין לא נפסל בשאובין, אך רק באשבורן.</p> <p>ר"ש ורמב"ם חולקים: (בפירוש המשנה של מעיין שנמשך כנדל) האם כשנוסף מים שאובים מטהר בכל מקום (רמב"ם) או דווקא במקום שהלך קודם ובאשבורן דווקא (ר"ש).</p> <p>מרדכי: יש מהראשונים שכתבו שבמעין (שפחות 40 סאה) ג"כ פוסלים ג' לוגין. וכתב המהרי"ק שלדעה זו דווקא לטבילת כלים לא נפסל בשאובים.</p> <p>ר' ירוחם: בשם ר' דוד דווקא מעיין שיש בו רביעית אינו נפסל בשאובים.</p>	<p>מותר להוסיף מים שאובים למעיין כלשהו, ואפי' אם המים השאובים רוב לגבי מעיין (רא"ש).</p> <p>ש"ך: והמעין בטל מהכשר זוחלין ומטהר רק באשבורן.</p>
<p>מקוואות (ג', ד') הסוחט כסותו וכו' והמערה מן הצרצור ומטיל ממקומות הרבה. ר"ע: מכשיר חכמים: פוסלים – והלכה כחכמים.</p> <p>רשב"א: תפיסת יד אדם כמים שאובים ופוסל בג"ל.</p> <p>ראב"ד: דווקא אם רוב המקווה נעשה כן פסול (דבעינן הווית המקווה בידי שמים)</p> <p>ב"ח: דווקא אם ניחא לי בכך נפסל.</p> <p>ט"ז, ש"ך: אפי' שלא במתכוון נעשו שאובים, שיש בהם תפיסת ידי אדם.</p>	<p>בגד שבלע מי מקווה (או עירה מים מהצרצור – כלי עם הרבה נקבים) נעשו המים שאובים (רשב"א).</p> <p>(רלוונטי למחלוקת הפוסקים לעניין פילטר חשמלי בימינו)</p>
<p>תוספתא (ג', ב'-ג') ר' יוסי אומר זילף בידיו וברגליו ג"ל למקווה פסול.</p> <p>לגיון העובר ממקום למקום וכן שיירה... וזילפו בידיהם וברגלים ג"ל למקווה כשר. ואפילו עשו מקווה בתחילה כשר.</p> <p>ר"ש: אין חילוק בין אדם לבהמה – וכשר רק אם המשיכו ע"ג קרקע וללא המשכה פסול אפי' זילפו ע"ג רגלי בהמה.</p> <p>רא"ש: מוסיף על הר"ש ומתיר בזילפו רגלי הבהמה אף ללא המשכה.</p>	<p>אם המשיך ג' לוגין שאובים על קרקע, נטהרו ע"י המשכה.</p> <p>נתזו מים אלו ע"י רגלי בהמה, שלא על ידי קרקע – נכנס למחלוקת ראשונים האם ניתז ע"י בהמה כהווייתו בידי שמיים.</p> <p>רמ"א: מחמיר לכל הצדדים (רא"ש, ור"ש).</p>
<p>מקוואות (ג', ד') מכלי אחד, משניים ומשלושה – מצטרפין וכו' במה דברים אמורים שלא נתכוון לרבות, אבל נתכוון לרבות (נתכוון לרבות – טור: בכלים, רמב"ם: במים) – אפי' קורטוב בכל השנה, מצטרפים</p> <p>ר"ע: מכלי אחד מצטרף, יוסף בן חוני: מד' וה' כלים מצטרפים.</p> <p>רא"ש, רמב"ם, טור, שו"ע: הלכה כחכמים.</p> <p>רש"י, ראב"ד, ש"ך: דווקא אם יש לפחות בכל כלי לוג מצטרף (שבפחות מלוג אין חשיבות לפסול).</p>	<p>ג' לוגים ביותר מג' כלים אינם מצטרפים, ואינם פוסלים את המקווה.</p> <p>ג' לוגין מג' כלים (ש"ך): שיש בכל אחד מהם לוג, מצטרפים ופוסלים את המקווה, ורק אם קודם שפסק עירוי הראשון התחיל עירוי השני, שאם לא כן הלוג שאחריו בטל חשיבותו. ואם מתחילת עירוי השאובים תכנן לשפוך את כל הג' לוגים, אפי' הרבה כלים מצטרפים להשלים לג' לוגין.</p>

פ"ת (ט"ז): כלי שיש בו ג' חלקים

כלי גדול שיש בו ג' מקומות לקבלה, ולא שם לב אם באו המים למקווה ממקום אחד לפני שהתחיל השני, הכלי הגדול מצרפם והמקווה פסול.

סעיף ט"ז – ספוג שנפל למקווה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ו', ד') הספוג והדלי שהיו בהם ג' לוגין מים ונפלו למקווה – לא פסלוהו. שלא אמרו אלא ג"ל שנפלו.</p> <p>ר"ש: המים בלועים בספוג או בדלי ואין כל הג' לוגים בעין, לא נקרא נפלו ובוזה לא גזרו חכמים. וכשר להוסיף עליו עוד מים עד שיהיו 40 סאה כשרים (שלא כל המים השאובים נתערבו במקווה).</p> <p>רא"ש, רמב"ם: כשנפלו הספוג והדלי למקווה לא יצאו כל הג' לוגין (אף שיכולים לצאת). ובדלי מדובר עם ראש צר.</p>	<p>ספוג שנבלעו בו ג' לוגין מים שאובים, או כלי שפיו צר ובו ג' לוגין ונפל למקווה שאין בו 40 סאה, ולא יצאו כל המים מהם, אינם פוסלים את המקווה, ורק אם נתערבו כל הג' לוגין פוסלים (רא"ש, רמב"ם).</p>

סעיף י"ז – מקווה הסמוך למקווה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ו', י') האביק שבמרחץ (שבו מים שאובים). ת"ק: בזמן שהוא באמצע פוסל מן הצד אינו פוסל מפני שהוא כמקווה סמוך למקווה.</p> <p>חכמים: אם מקבלת האמבטי רביעית עד שלא יגיע לאביק כשר ואם לאו פסול.</p> <p>רבי אלעזר ב"ר צדוק: אם מקבל האביק כל שהוא פסול.</p> <p>רמב"ם: הלכה כת"ק. אם האביק באמצע המים נחשבים מעורבים במקווה. ואם האביק בצד אפשר לומר שזה מקווה סמוך למקווה ואינו פוסל משום ג"ל.</p> <p>ר"ש, רא"ש: אביק הוא כלי מתכת עם נקב שעומד באמצע האמבטי לריקון המקווה להחלפת המים. אם הוא באמצע הוא פוסל כי המים נחשבים שאובים כי כל המים מסתמכים על המקווה, כמו ששנינו בתוספתא (ג', א') גיסטרא... משוקעת בקרקע בור של גת וירדו גשמים ונתמלאת הרי אלו פסולין מפני שהן גרורין על גבי כלים, אפילו אם לא נכנסו בתוך הכלי בגלל שנשענו על הכלי. אבל כשהאביק בצד המים לא נשענים עליו.</p>	<p>מקווה שאין בו 40 סאה כשרים, ויש מים שאובים בתוך כלי בצד המקווה שנוגעים במי המקווה – אינם פוסלים את המקווה משום ג"ל, כיוון שהכלי נחשב כמקווה בפני עצמו (רמב"ם).</p> <p>ש"ך: אם היו השאובים באמצע המקווה – הרי הם פוסלים את המקווה.</p>

סעיף י"ח – נקב בשיעור ג"ל

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ו', י"א) המטהרת שבמרחץ התחתונה מליאה שאובים והעליונה כשרים אם יש כנגד הנקב ג' לוגין פסול כמה יהא בנקב ויהא בו ג' לוגין?</p> <p>ר' יוסי: אחד משלש מאות ועשרים בבריכה.</p> <p>רבי אליעזר: אפילו התחתונה מליאה כשרים והעליונה מליאה שאובים אם יש כנגד הנקב ג' לוגין כשר שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו.</p> <p>רמב"ם: הלכה כר' יוסי. ומדובר בשתי מקוואות זו למעלה מזו ויש נקב במחיצה שביניהם, אם בתחתון יש שאובים מחשבים את כל המים השאובים שכנגד הנקב כאילו הם במקווה הכשר שלמעלה.</p> <p>ר"ש, רא"ש: מדובר בשקתות המים (בורות טבילה) העשויות במרחץ מכל צדדיו ונמשכים בהם מים צוננים שמתרחצים בהם אחרי הטבילה</p>	<p>שתי מקוואות שאחד מהם פחות מ-40 סאה מים כשרים ובשני מים שאובים – אם יש בין המקוואות נקב בשיעור ג"ל, נפסל המקווה משום ג"ל, שנחשב שהשאובים מעורבים במקווה.</p> <p>שיעור הנקב 1/320 של מקווה בשיעור 40 סאה.</p> <p>ט"ז: לא משנה אם השאוב למעלה או למטה.</p>

סעיף י"ט – נפל לוג ומחצה לב' מקוואות

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
-------------	------------

<p>ב' מקוואות שאין בכל אחד מהם מ' סאה, ונפל לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה, ואח"כ נתערבו המקוואות – כשרים, שלא נקרא עליהם שם פסול, ולכן אין הג"ל פוסלים.</p>	<p>מקוואות (ג', א') ר' יוסי אומר שני מקוואות שאין בכל אחד מהם מ' סאה ונפל לזה לוג ומחצה ולזה לוג ומחצה ונתערבו שתי המקוואות הרי אלו כשרים מפני שלא נקרא על אחד מהן שם פסול</p>
<p>מקוואות (ג', א') ממשיך ר' יוסי ואומר אבל מקווא שאין בו מ' סאה שנפלו לתוכו ג' לוגין מים שאובין ואחר כך נחלק לשנים וריבה מים כשרים על כל אחד מהן הרי אלו פסולין שכל המקווא כולו שנפסל כמים שאובין הוא חשוב וכאלו כל מימיו נשאבו בכלי.</p> <p>ר' יהושע מכשיר, שכל מקווא שאין בו 40 סאה ונפלו לו ג"ל וחסר קורטוב כשר מפני שחסר לו ג"ל.</p> <p>חכמים אומרים: לעולם בפסולו עד שיצא ממנו מילואו ועוד.</p> <p>רמב"ם, טוש"ע: הלכה כחכמים.</p> <p>ר"ן: כל המים נעשו כשאובים.</p> <p>ראב"ד: לא כל המים נעשו כשאובים.</p>	<p>מקווא פחות מ-40 סאה, שנפלו לתוכו ג"ל, ונחלק המקווא לשניים, וריבה עליו מים כשרים עד שהשלים ל-40 סאה – פסול.</p> <p>ט"ז: כיוון שנפלו ג"ל למקווא חסר נחשבים כל המים כשאובים.</p>

סעיף כ' – בור שאובים והאמה נכנסת לו

<p>עיקר הסעיף</p> <p>חרדלית (מי גשמים) שאין בה 40 סאה, שנכנסה לבור שאובים, בכדי להכשיר את הבור צריך שיצאו השאובים שבבור וידע בוודאי שנשארו שם פחות מג"ל שאובים.</p> <p>ש"ך: כתב הראב"ד שאפשר לחשב את היציאה בשני אופנים:</p> <p>א. השאובים יצאו לפי חשבון ביחס למי הגשמים שיוצאים.</p> <p>ב. מה שיצא היה מחצה שאובים ומחצה מי גשמים.</p> <p>ובכל מקרה צריך ללכת לפי המחמירים.</p>	<p>הרחבה לסעיף</p> <p>מקוואות (ג', א') בור מלא שאובים והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו – לעולם הוא בפסולו עד שיתחשב (שיחשב) שלא נשתייר מהראשונים ג"ל.</p> <p>ר"ש, ראב"ד: באמה עם מי גשמים.</p> <p>ב"י: אם הייתה האמה ממים נובעים לא צריך 40 סאה ולא היה פסול בשאובים, שמי מעיין כלשהו מטהרים שאובים.</p> <p>ש"ך: זוחלין מטהרים בהשקה למרות שהם פסולים לטבילה.</p> <p>מהרי"ט, מהרש"ם: המים פסולים בעצם ואינם יכולים להכשיר בהשקה.</p>
---	--

סעיף כ"א – ג"ל שנפלו וריבה עליהם כשרים

<p>עיקר הסעיף</p> <p>מקווא פחות מ-40 סאה שנפלו לתוכו ג"ל אע"פ שנתרבו אח"כ ל-40 סאה כשרים אין המקווא עולה מפסולו עד שיצאו כל המים שהיו בתוכו ומשהו לחסר מהג"ל.</p> <p>ש"ך: מילואו ועוד כסע' כ"ב.</p> <p>ט"ז: לפי סע' כ' (שכולו שאוב).</p>	<p>הרחבה לסעיף</p> <p>מקוואות (ג', א') בור שבחצר ונפלו בו ג"ל לעולם הוא בפסולו עד שיצא ממנו מילואו ועוד או עד שיעמיד בחצר ארבעים סאה ויטהרו העליונים מן התחתונים</p> <p>רבי אלעזר בן עזריה פוסל אלא אם כן פקק.</p> <p>ר"ש: "שיעמיד בחצר מ' סאה" – שיהיה מקווא כשר למטה מהפסול ופותקו לכשר עד שיתחברו ויטהר העליון הפסול מהתחתון הכשר, כר"מ דאית ליה גוד אסיק. וכ"ש אם הכשר למעלה – שאמרינן גוד אחית לכו"ע, ולראב"ע אין גוד אסיק, וייתכן שיש לו גוד אחית. אבל אם פסק – שפסקו מימיו ויצאו ממנו ומילאו ועוד כשר.</p> <p>"עד שיעמיד בחצר 40 סאה, ויטהרו העליונים מן התחתונים" – ג"ל שאובים שנפלו למקווא הוכשרו השאובים בחיבורים לכשרים.</p>
--	--

סעיף כ"ב – הכשרת מקווא מעורב ג"ל

<p>עיקר הסעיף</p> <p>מקווא שהיו בו 40 סאה פחות ג"ל מים כשרים, ונפלו לתוכו ג"ל שאובים – פסול עד שיוציא מן המקווא מילואו ועוד (שירבו עליו מי גשמים או ישטפו מי גשמים וידחו את המים שבתוכו עד שנשער שיצאו מהמקווא מים כשיעור מה שנפסל ועוד משהו כדי לחסר מהג"ל) (רשב"א).</p>	<p>הרחבה לסעיף</p> <p>מקוואות (ג', א') כל מקווא שאין בו 40 סאה ונפלו לו ג"ל שאובים ר' יהושע: חסר אפי' קורטוב – כשר (להיקוות עליו – ר"ש).</p> <p>חכמים: לעולם בפסולו עד שיצא ממנו מילואו ועוד.</p> <p>הלכה כחכמים וכן כתוב בתוספתא (א', ה').</p>
---	---

<p>מקווה 40 סאה פחות משהו, ונפלו לתוכו פחות מג"ל שאובים – לא פסלוהו ולא הכשירוהו. ופסול עד שירדו לתוכו או שישטפו מי גשמים בשיעור שהיה חסר (כבית הלל).</p>	<p>תוספתא (א', ד') גבא שאין בו ארבעים סאה ונפל לתוכו פחות מג"ל שאובים טמאים, פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידיים וכשרים להקוות עליהם. ומתי נכשרים לחלה, תרומה ונטילה, ולהקוות עליהם?</p> <p>בית שמאי: ירדו גשמים רבו ושטפו.</p> <p>בית הלל: רבו אע"פ שלא שטפו.</p> <p>ר' שמעון: שטפו אע"פ שלא רבו.</p> <p>ראב"ד: בתחילה הרי הם כשרים להקוות עליהם.</p> <p>רמב"ם: בתחילה הרי הם פסולים להקוות עליהם.</p> <p>ב"י בדעת הרמב"ם: הוא גורס ברישא של התוספתא "פסולים להקוות עליהם" ומדבר על שאובים טמאים, וגם אז, אם רבו עליהם מי גשמים הוכשרו.</p>
<p>מקווה שכולו שאוב שנתרבו עליו מי גשמים – עולה מפיסולו רק כשיצאו מים בכמות שלפי החשבון נשארו פחות מג"ל שאובים.</p>	<p>מקוואות (ג', ב') בור שבחצר שנפלו בו ג' לוגין לעולם הוא בפיסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד.</p> <p>ראב"ד: שיצאו מים כשיעור המים שהיו בבור לפני שנפלו הג"ל ועוד דבר מועט – כדי שיתמעטו הג"ל בכלשהו, ולמרות שהמים הצפין מעורבים עם המים הכשרים – כשיצאו 40 סאה כשר שלא נפסלו מחמת ג"ל. ואם היה כולו שאוב – צריך שיצאו כל הג"ל שאובים (עיי' סע' כ' בצורת החישוב).</p>

סעיף כ"ג – שינוי מראה בג"ל, ושלמות הג"ל

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
<p>אם נפל לתוך הג"ל קורטוב יין ושינה מראה המים, ואח"כ נפלו למקווה – לא פסלוהו (שפוסלים רק כשמראייהן כמים) (רא"ש).</p> <p>ש"ך: ואם נשתנה מראה המקווה נפסל משום שינוי מראה.</p> <p>ג"ל שאינם כולם שאובים אלא מעורבים בדברים אחרים (חלב וכד') אינם פוסלים את המקווה (רא"ש).</p>	<p>מקוואות (ז', ה') ג"ל מים ונפל לתוכן קורטוב יין והרי מראייהן כמראה היין שנפלו למקווה לא פסלוהו. וכן ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב אינו פוסל.</p> <p>ר' יוחנן בן נורי: הכול הולך אחר המראה.</p> <p>רא"ש, רמב"ם, ראב"ד טושו"ע: רבנן מצריכים חזותא ושיעורא – שהג"ל יראו כמים, וכן שיהיה בהם שיעור ג"ל שאובים. והלכה כרבנן.</p>

סעיף כ"ד – ג"ל משקין, נתן סאה ונטל סאה

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
<p>נפלו מי שלקות או תמד שלא החמיץ או מי צבע – פוסלים את המקווה בג"ל (ט"ז): בגלל שאין בהם ממש).</p> <p>שאר המשקים (מי פירות, מורייס, תמד שהחמיץ וכד') – אינם פוסלים את המקווה ואין משלימים מקווה חסר, שאין דינם כמים.</p>	<p>מקוואות (ז', ב') אלו פוסלים ולא מעלים, השאובים בין טמאים בין טהורים, מי כבשים ומי שלקות והתמד שלא החמיץ.</p> <p>כיצד פוסלים ולא מעלים? מקווה שיש בו 40 סאה חסר קורטוב ... ופוסלו בג"ל אבל שאר המשקים ומי פירות והציר והמורייס והתמד משהחמיץ פעמים מעלין ופעמים אין מעלין. כיצד, מקווה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת, נפל מהם סאה לתוכו – לא העלוהו. היו בו ארבעים סאה נתן סאה ונטל סאה – כשר.</p> <p>ריטב"א: כותב שכולו מי פירות – פסול מדרבנן.</p> <p>מרדכי, ר"י: כולו מי פירות – פסול מהתורה (גם לדעות שכולו שאוב – פסול מדרבנן, שמי פירות אינם מים והחויב מהתורה לטבול במים).</p>
<p>מקווה 40 סאה שנתן בו סאה מים שאובים ונטל ממנו סאה מים שאובים אפ' עשה כן עד עולם – כשר (ר"ש, רא"ש).</p> <p>ש"ך: רק במיעוט המקווה כשר (ראב"ד).</p> <p>מקווה 40 סאה שנפלה לתוכו סאה מי פירות ונטל</p>	<p>מקוואות (ז', ב') מקווה שיש בו 40 סאה, נתן סאה ונטל סאה – כשר.</p> <p>ר' יוחנן (ביבמות פ"ב): כשר – עד רובו.</p> <p>ר"ש, רא"ש: נתן סאה מי פירות ונטל סאה מהמקווה – שרק אז כשר עד רובו, אבל נתן סאה מים שאובים ונטל סאה מהמקווה – כשר אפ' עד עולם.</p>

<p>ראב"ד: גם בשאובים – רק עד רובו – ופסול מעיקר הדין. רמב"ם: גם במים שאובים – רק עד רובו (ב"י: משום מראית עין). רמב"ן: מה שהרמב"ם אוסר זה רק כשנטל בידיים, אבל ממילא (לדוג' דרך בור זריעה) כשר. פ"ת: במעיין אין חשש מראית עין ולכן גם לרמב"ם כשר.</p>	<p>מתוך המקווה סאה אחת – כשר ואפי' עשה כן עד תשעה עשר פעמים. אבל ביותר מי"ט פעמים פסול שצריך רוב מים ולא רוב מי פירות (ר"ש, רא"ש).</p>
---	--

סעיף כ"ה – שינוי מראה, תיקונו, ושיעורו

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ז', ג') ר' יוסי: מי הצבע פוסלים את המקווה בג"ל ואין פוסלים אותו בשינוי מראה. ר"ש: שבצבע אין ממשות, והלכה כר' יוסי (שאין חולקים). מקוואות (ז', ג') נפל לתוכו יין או מוהל ושינוי את מראיו נפסל. רמב"ם, תוס' (סוכה), רא"ש: המקווה נפסל דווקא בשינוי מראה ולא בשינוי טעם/ריח. ראב"ד: שינוי מראה פוסל רק כשהתערב המשקה במים (מי צבע שהדיחו בהם כלים – לא פסלו משום שינוי מראה). ואפי' לוג אחד פוסל את המקווה אם נשתנה מראהו, ואין שיעור לצבע השינוי – שלא כתוב "ושינוי מראיו למראה יין".</p>	<p>מי צבע / מים שהדיחו בהם כלים / ששרה בהם סימנים / אוכלים שנשתנו מראהם – שנפלו למקווה לא נפסל. ש"ך: שאין ממשות לדבר המשנה את מראה המקווה. נפל יין/מוהל – שיש בהם ממש ושינוי מראהו – פסול. ש"ך: אין שיעור לשינוי מראה, ואפי' נפל רק לוג אחד ושינה מראהו – פסול (ראב"ד).</p>
<p>מקוואות (ז', ג') נפל לתוכו יין או מוהל ושינוי את מראיו נפסל – כיצד יעשה? ימתין לו עד שירדו גשמים ויחזרו מראהו למראה המים. וכן פסק הראב"ד.</p>	<p>תיקון שינוי מראה ע"י הוספה של מים עד שיחזור למראה מים. במקווה 40 סאה – יכול להוסיף אף בשאובים ולא רק במי גשמים (ראב"ד).</p>

סעיף כ"ו – שינוי מראה בחצי מקווה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ז', ד') נפל לתוכו יין או מוהל ושינוי את מראיו נפסל. ב"י: אם יש מקום שיש בו 40 סאה שלא נתערבו שם המים עם היין – יכול לטבול באותו המקום.</p>	<p>נפל יין למקווה ונשתנה חציו – אם בחלק של המראה מים אין 40 סאה אסור לטבול בו. ש"ך: ואם נשאר מראה מים בשיעור 40 סאה, מותר לטבול בחלק שיש בו מראה מים.</p>

סעיף כ"ז – נשתנה מחמת עצמו

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>רמב"ם: מקווה שנשתנה מראה מימיו מחמת עצמו ולא נפל לו דבר – כשר, לא אמרו אלא שנשתנה מחמת משקה אחר. ב"י: זה נלמד ממי צבע ומהדיח בו סלי זיתים וענבים ושינוי מראיו שהוא כשר – קל וחומר כאן שלא נפל בו כלום ולא עשה בו מעשה כלל שהוא כשר.</p>	<p>מקווה שנשתנה מראהו מחמת עצמו ולא נפל בו דבר – כשר.</p>

סעיף כ"ח – שינוי מראה במעיין

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>ראב"ד, רשב"א: מעיין נפסל רק בשני דברים: א. עשאו כולו שאוב לגמרי – פסול כולו.</p>	<p>מעיין אינו נפסל בשינוי מראה</p>

ב. ריבה עליו מים שאובים – נפסל מלטהר בזוחלין.	
רשב"א: כמו שמצינו שמקווה נטהר משאובים במעיין – כך מקווה שנפסל בשינוי מראה נטהר אם המשיך אליו מעיין	אם המשיך מעיין למקווה שנפסל בשינוי מראה – מכשיר המעיין את המקווה, למרות שלא חזר מראה המקווה למראה מים.

סעיף כ"ט – השקה למקום היין

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
תוספתא (ה', ח') נפלו לו ג' לוגין יין (ו) כאילו לא נפל (ולא השתנה המראה) – (מותר לטבול) בין במקום היין בין במקום המים.	נפלו ג"ל יין לבן, ולא נשתנה מראהו – מותר לטבול במקום היין.
ר"ש: ההיתר לטבול בכל מקום במקווה, אבל אם נשתנה המראה מהיין – אסור לטבול בו.	מקווה מים שאובים שנפל לתוכו יין, והשיקו במקום היין – לא הכשירו.
תוספתא (ה', ח') היה שאוב והשיקו – השיק במקום היין – זה וזה לא טהר, השיק במקום המים מקום המים טהר, מקום היין לא טהר.	רמ"א: מקווה פחות מ-40 סאה שנפל לתוכו יין ושינה מראהו, ואח"כ נפלו לתוכו ג"ל שאובים למקום שנפל היין – אינם פוסלים את המקווה (שהגזרה רק בנפילה למים ולא ליין), ואם השלים את המקווה למראה מים כשר (ר"ש, רמב"ם).
תוספתא (ה', ח') מקווה שאין בו 40 סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראיו אינו נפסל בג"ל, ולא עוד – אלא שאפי' חזרו מימיו לכמות שהיו כשר.	ש"ך: לראב"ד גם היין משלים לשיעור 40 סאה.
ראב"ד: כשהיה לו מראה יין לא שיך פסול ג"ל שאובים, ואם חזר למראה מים – כשר. והיין עולה לשיעור 40 סאה, כיוון שהמים שנהפכו למראה יין מטהרים גם היין מטהר, שזה מושך את זה וזה מושך את זה.	
ב"י: מר"ש ורמב"ם משמע שהיין לא משלים ל-40 סאה.	

סעיף ל' – מקווה משלג

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
מקוואות (ז', א') אלו מעלין ולא פוסלין השלג והברד והכפור והגליד והמלח והטיט הנרוק. אמר רבי עקיבא: היה רבי ישמעאל דן כנגדי לומר השלג אינו מעלה את המקווה, והעידו אנשי מידבא משמו שאמר להם צאו והביאו שלג ועשו מקווה בתחילה. רבי יוחנן בן נורי: אבן הברד כמים (שאובים שפוסלים ולא מעלים). והלכה כת"ק.	שאיבה פוסלת במים ולא בשלג, ברד, כפור, מלח וטיט שהוא עב קצת (שפסול שאיבה בכלי שאילולי האדם לא היו המים נאספים למקום אחד, ובשלג זה לא שייך) (רא"ש, טור).
תוספתא (ה', ו') עיגולי שלג המשוקעים בבור הרי אלו מעלין רבי יהודה אומר אין מעלין ומודה רבי יהודה שהוא מביא טיט הנרוק בעריבה ומשיק ויורד וטובל. משמע ששלג משלים ל-40 סאה אף כשלא נימוח.	
האם יש דין שאיבה בשלג: א. רא"ש, טור: אין פסול שאיבה בשלג, ברד, כפור וגליד, ואפשר לעשות מהם מקווה בתחילה. ב. רמב"ם: כרא"ש אך לעשות מקווה בתחילה אפשר רק משלג (שרק שלג ר' ישמעאל התיר – ואין להסיק לשאר). ג. ראב"ד, רש"י: אין פסול שאיבה, אך אי אפשר לעשותם מקווה בתחילה, אלא הם רק מצטרפים לרוב מקווה (ש"ך: דווקא אם הפשירו). ד. רז"ה: שלג וכד' נפסלים בשאיבה (מעשה מידבא בשהכשירו ע"י המשכה).	
מרדכי: יש מחלוקת האם אפשר לטבול במקווה שנעשה בשלג: ר' שמריה: עלתה טבילה ששינוי השלג והברד מעלים את המקווה, ומדובר שלא הופשרו, שאם הופשרו – זה ברור. ר' שמחה, ה"ר אליעזר: לא עלתה לו טבילה, והמשנה מדברת שהופשרו. ופסול כי אפשר שכל השלג יגע בבשרה.	לר' שמריה מותר לטבול במקווה משלג, ור' שמחה אוסר עד שימס למים. רמ"א: טוב להחמיר לכתחילה כדעת המחמירים. ש"ך: מעיקר הדין אסור לטבול בשלג כל זמן שלא נימוח.
ב"י: נראין דברי ר' שמריה, אך יש להחמיר בדאורייתא כר' שמחה.	

ורק לטבילת ידיים בשלג (שזה מדרבנן) אפשר להקל.	
רמ"א: כשטובל בשלג ומשער 40 סאה, ימעך חללו תחילה, ואז מעיקר הדין מותר לטבול בו כמות שהוא (ולכתחילה ראוי להחמיר).	רא"ש: שנינו בתוספתא "עייגולי שלג", משמע שצריך למעך את השלג כדי שלא יחסר משיעורו כשיהיה נימוח.
ב"י: כן משמע ברמב"ם גם.	

פ"ת – דרך המסת השלג

שו"ת תולדות יצחק הביא שאין להמיס את השלג במים רותחים כי הש"ך פסק כר' שמחה ששלג לא חשיב מקווה עד שיפשר, נמצא שהמים הרותחים הם שאובים שפוסלים את המקווה כדין ג"ל בתחילה, שכל השלג היה פסול עד ששפך עליו את המים – ולכן יש להמיס את השלג ע"י טס ברזל מלובן וגחלים.

סעיף ל"א – שאובים שנקפאו

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
טהרות (ב', ג') מקווה שאוב שהגליד טהור משום מים שאובים, נימוחו כשר להקוות.	מקווה שאובים שנעשה קרח – נטהר משום שאובים.
רא"ש בתשובות, סמ"ג, ר' ירוחם, דרכ"מ, ש"ך: "כשר להקוות" – כשר לטבול בו, שהמקווה כשר.	ש"ך: ומותר לטבול בהם כשנימוחו (חת"ס: שפנים חדשות באו לכאן) וכ"פ יביע אומר.
שאלות: כשר להוסיף עליו דווקא אם נתן אח"כ 40 סאה מים כשרים, והוא הדין בשאוב שהגליד צריך אח"כ 40 סאה מי גשמים.	

סעיף ל"ב – מקווה מים וטיט רך

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
מקוואות (ב', י') מקווה שיש בו ארבעים סאה מים וטיט. ר' אליעזר: מטבילים במים ואין מטבילים בטיט. ר' יהושע: מטבילים בטיט ובמים. באיזה טיט מטבילים? בטיט שהמים צפים על גביו, ואם היו המים מצד אחד, מודה ר' יהושע שמטבילים במים ואין מטבילים בטיט.	מקווה 40 סאה, וחלק ממנו מים וחלק טיט, והטיט רך באופן שהפרה יכולה לשחות ולשתות ממנו, והמים צפים על גבי הטיט – מותר לטבול בו אפ' בתוך הטיט.
ר"ש: למרות שאין מטבילין בטיט, אך מצטרף הוא ל-40 סאה שכתוב (מס' סוכה) טיט הנרוק מצטרף ל-40 סאה, והטובל בו לא עלתה לו טבילה.	אם אין המים צפים ע"ג הטיט, אין טובלים במקום הטיט ומותר לטבול במים אפ' שאין בו 40 סאה, אלא ביחד עם הטיט, מפני שהטיט משלים לשיעור מקווה.
רא"ש, רמב"ם: שיעור טיט הנרוק – אם פרה שוחה ושותה ממנו. ב"י: מה שחולקים במשנה לאחר מכן בשיעור רכות הטיט, זה שהשיעור הוא שפרה שוחה ושותה ממנו, אך חולקים בהסבר השיעור הזה. סמ"ק: הלכה כדברי כולם להחמיר.	
מקוואות (ז', ז') הטביל בו את המיטה אע"פ שרגליה שוקעות בטיט עבה טהורה מפני שהמים מקדימים.	
רוקח: אישה צריכה להיזהר מלטבול באגמים או במקווה שיש בו טיט עב (שאינן הפרה שוחה ושותה ממנו) שאז לא עלתה טבילה מפני שמקפדת על כך.	

סעיף ל"ג – ברייתן מן המים

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
זבחים (כ"ב.) כל שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו. ר' יצחק בר אבדימי: מטבילין בעינו של דג.	כל שתחילת ברייתו מהמים מטבילים בו, כגון יבחושים אדומים ושומן עינו של דג שנמס.
רש"י: אפ' אם כל המקווה נעשה מהם – כשר. ב"י: לכן טובלים במקווה שיש בו אבעבועות – שלא גרע מדבר שברייתן מן המים	

סעיף ל"ד – מתי כלי פוסל בשאוב

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
-------------	------------

<p>תוספתא (ד', א') צינור שחקקו ולבסוף קבעו – פוסל את המקווה, קבעו ולבסוף חקקו – אינו פוסל את המקווה.</p> <p>רש"י: כשקבעו ולבסוף חקקו לאו כלי הוא – אלא ארעא סמיכתא הוא.</p>	<p>כלי המחובר לקרקע פוסל בשאובים, רק אם היה כלי קודם שקבעו בקרקע, אך קבעו ואח"כ חקקו – אינו נחשב כלי לפסול משאובים.</p>
<p>מקוואות (ב', ז') המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים רבי אליעזר אומר אם עונת גשמים הוא ישבר.</p> <p>רע"ב: דווקא אם העלן לנגבן יכול לשבור, שלא נתכוון לקבל המים.</p> <p>פרישה: הכוונה שמילוי הכלי יהיה לדעת, ואין צורך שיתכוון ליתנם למקווה.</p>	<p>המים נפסלים בשאובים רק אם התמלאו מדעתו (ש"ך: לצרכיו), למעט אם נתמלאו ללא רצון כלל שנחשב שנתמלאו ע"י שמיים.</p>
<p>מקוואות (ד', א') אחד כלים גדולים, ואחד כלים קטנים אפי' כלי גללים, כלי אבנים וכלי אדמה – פוסלים את המקווה.</p> <p>תוס': כלים קטנים – שיש בהם כדי סיכת קטן, אבל פחות מזה – טהורים.</p> <p>רא"ש: כלים קטנים – בכל גודל פוסלים. כלים גדולים – שמחזיקים 40 סאה בלח, ואינם מקלים טומאה מחמת גודלם ועכ"ז פוסלים את המקווה משום שאובים.</p>	<p>למרות שכלי גדול המחזיק 40 סאה בלח (שהם כוריים ביבש) אינו מקבל טומאה, וכן כלי קטן ביותר או כלי אבנים וחרס אינם מקבלים טומאה – לעניין פסילה מדין שאובים הם נכללים בגזירת חכמים.</p>

סעיף ל"ה – הווייתו ע"י טהרה, ד' דפנות ודרך קבלה

<p>הרחבה לסעיף</p> <p>מקוואות (ד', ב') המניח טבלא... זקפה לידוח – אינה פוסלת את המקווה.</p> <p>ר"ש: זקפה לידוח – כדי להדיחה מטינופת שעליה – ואינה פוסלת את המקווה כיוון שלא קיימה כדרך קבלתה.</p> <p>רא"ש: זקפה לידוח אינה פוסלת את המקווה רק באופן שלולי הטבלא היו המים נמשכים למקווה – שאם לא כן היו נפסלים שבעיני הוויה ע"י טהרה (כדאיתא במשנה אין מזחילים ע"י דבר המקבל טומאה).</p>	<p>עיקר הסעיף</p> <p>העביר מים למקווה ע"ג כלי המקבל טומאה – נפסלו המים – שצריך שהוויית המקווה תהיה ע"י טהרה.</p> <p>אפי' העביר המים בתוך כלי המקבל טומאה – אם אין הכלי עומד כדרך קבלתו (אלא לדוג' על צידו) אינו נפסל משום הווייה ע"י טהרה.</p> <p>וכל זה דווקא אם לולא הכלי היו המים באים למקווה, שאז לא נפסל משום הווייתו ע"י טהרה – שבלאו הכי היו המים מגיעים למקווה, אבל אם אין המים ראויים לבוא למקווה זולתו, אפי' זקפו על צידו או כפאו על פיו – פוסל.</p>
<p>מקוואות (ד', ב') המניח טבלא תחת הצינור אם יש לה לבזבז פוסלת את המקווה.</p> <p>ר"ש: לבזבז – בארבע רוחותיה, שבשלוש אין זה בית קיבול.</p> <p>רא"ש: אפי' אם הניחו הטבלא באופן שנשארו מים מצד אחד – לא נחשב כלי לפסול בשאובים.</p> <p>רוקח: טבלא עם ב' רוחות – כשר, עם ג' רוחות – פסול.</p>	<p>טבלא שיש לה 4 דפנות – חשובה בית קיבול לפסול משום כלי.</p> <p>אבל אם יש לה רק 4 דפנות לא נקראת כלי.</p>

סעיף ל"ו – העברת מים בצינורות

<p>הרחבה לסעיף</p> <p>מקוואות (ד', ב') המניח טבלא תחת הצינור, אם יש לה לבזבז – פוסלת את המקווה.</p> <p>תוספתא (ד', א') צינור שחקקו ולבסוף קבעו – פוסל את המקווה.</p> <p>ב"ב (ס"ה:): למרות ששאיבה זה מדרבנן, חקקו ולבסוף קבעו – פוסל משום דאיכא לכלי זה תורת כלי בתלוש ולכן חל על זה שם שאובים ופוסל את המקווה.</p>	<p>עיקר הסעיף</p> <p>כלי שאין לו 4 שפות אינו חשוב כלי – לכן צינור שאין לו 4 שפות מותר להביא מים למקווה על ידו ולא פוסל משום שאובים</p> <p>אם חקק גומא בתוך הצינור נעשה כל הצינור כלי, וכל המים שעוברים עליו נחשבים שאובים, אפי' אם אח"כ קבעו בקרקע.</p> <p>אם קבעו ולבסוף חקקו – לא חשוב כלי, ואינו פוסל את המקווה</p>
<p>מקוואות (ד', ג') החוטט בצינור לקבל צרורות – בשל עץ כל שהן ובשל חרס רביעית.</p> <p>רא"ש: מדובר בצינור שלם שחקק בו גומא שיתקבצו לתוכה עפר וצרורות שעוברים בתוך המים וחשוב כלי ע"י הגומא – והמים שאובים, ואפי' אם אח"כ קבע את הצינור וחיברו לקרקע – לא נתבטל</p>	<p>גומא פוסלת בכלי עץ בכלשהו, ובכלי חרס – בכדי שמחזיק רביעית.</p>

<p>מזה שם כלי. ואם קבעו ולבסוף חקקו – כחוקק בקרקע ואינו פוסל את המקווה.</p> <p>רמב"ם: החוטט בצינור – שלקח חתיכת עץ וקבעה בקרקע וחקק בה צורת צינור.</p> <p>ב"י: הרמב"ם כותב דבר שאינו מתיישב.</p>	
<p>מקוואות (ד', ג') היו צרורות מתחלחלים בתוכו (בצינור) פוסלים את המקווה, ירד לתוכו עפר ונכבש – כשר.</p> <p>ר"ש, רא"ש: כשירד לתוכו עפר ונתקשה נתבטל הצינור מתורת כלי.</p> <p>רמב"ן: נכבש מאיליו.</p> <p>יראים: כבשו ברגל ועי"ז נתבטל קיבולו.</p> <p>רמב"ם, ראב"ד: הגירסא נגפס במקום נכבש – והכוונה שנעשה חזק וקשה כגפס.</p>	<p>נפלו צרורות או עפר בתוך הגומא – אין נחשב סתימה לבטלו מתורת כלי – אלא א"כ היו מהודקים בגומא (רמב"ם, ראב"ד).</p>
<p>מקוואות (ד', ג') סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע – אינו פוסל, שלא נעשה לשם קבלה.</p> <p>ראב"ד: אם יש בית קיבול פוסל אפי' לא נעשה לשם קבלה (עפ"י התוספתא שצינור שהוא כפוף כל שהוא פוסל).</p> <p>רמב"ם: אפי' אם נקבצו הרבה מים במקום הרחב – לא נפסל שלא התכוון לכלי קיבול (התוספתא מירי שנעשה על דעת קיבול).</p> <p>רמ"א: מותר לעשות מקוואות ע"י צינורות וסילונות של עץ ואפי' שנעשה בהם גומא מלחלוחית וריקבון – כיוון שלא נעשו לשם קבלה אינם פוסלים את המקווה.</p>	<p>כלי שנעשה בו בית קיבול, ואין כוונתו בקיבול לשם קבלה – אין לו דין כלי לפסול שאובים.</p> <p>אם רוצה להרות לחץ המים למקווה מעביר את המים דרך הסילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע – ואינו בית קיבול לפסול בשאובים שאין כוונתו לשם קיבול.</p>
<p>חולין (ק"ז). האי אריתא דדלאי (צינור ששופכים אליו מים בדלי) – אין מטבילים בה את הידיים, שנחשבים שאובים, ואין נוטלים – שלא באו מכוח גברא.</p> <p>אם קרוב למקום השפיכה, בא מכוח גברא, ונופלים ממנה לידיים. אם בזיע דוולא (נקוב הכלי איתו שפכו מים לצינור) ככונס משקה, מילף לייפי (נחשב חיבור) – ומטבילים בהם את הידיים.</p> <p>מרדכי: כתב הרוקח על גלגל שמתגלגל במי נהר – וקבועים בגלגל כלים קטנים נקובים ככונס משקה, נחשב חיבור ע"י כלי שאין לו שם כלי (על פי הגמ' בחולין). ולמרות שניצוק אינו חיבור, כאן שתמיד עולים המים הרוקח סובר שזה חיבור.</p> <p>רש"י, תוס', ר' יונה, סמ"ג: ההיתר רק לנטילת ידיים שעיקרה מדרבנן, אבל בטבילה לא מועיל.</p> <p>רי"ף, ריב"ש: אפי' ידיים אין מטבילים בו (רא"ש: לרי"ף הייתה גירסא אחרת).</p> <p>ב"י: גדולי המפרשים חולקים על הרוקח, אין להקל כנגדם. והאגור תמוה שהקל בכך.</p>	<p>רמ"א: מים הבאים לצינור מכלים נקובים הקבועים בגלגל – מותר לטבול בהם אם יש 40 סאה במקווה. ואם אין 40 סאה אין לטבול שם שלא נקרא חיבור לנהר ע"י זה.</p>
<p>מרדכי: צינור שאין לו לבזבזין מ-4 רוחותיו פסול – מפני חשש חטטין שבתוכו, וההגה"מ יש חולקים.</p> <p>מהרי"ק: מדובר בצינור בתוך הקרקע במקום שלא שולט אוויר, ולכן מצוי שנרקב ע"י לחלוחית המים.</p> <p>ב"י: והרי החטטים לא נעשו לקבלה? אלא לדעת המהרי"ק לא נעשו לקבלה שכתבה המשנה התכוונה שאינו מקבל.</p>	<p>פ"ת: החת"ס אומר שאם נעשתה הגומא מאלה כשהוא תלוש – פוסלת את המים משום כלי. כדי לצאת כל החששות – יעשה את הצינורות ממתכת שלא שולט בהם ריקבון.</p>

סעיף ל"ז – רעפים אינם פוסלים

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>ראב"ד: רעפים אינם פוסלים, כיוון שלא נעשו הגומות בהם ע"מ לקבל.</p>	<p>רעפים שמכסים בהם גגות, אע"פ שיש בהם גומות וחקקים – אינם פוסלים את המקווה אם עברו המים עליהם (שהגומות לא נעשו על מנת לקבל בהם) (ראב"ד).</p>

סעיף ל"ח – שק וקופה אינם פוסלים

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
-------------	------------

<p>מקוואות (ו', ה') שידה ותיבה שבים – אין מטבילים בהם. אם היה שק או קופה מטבילים בהם כמו שהם – מפני שהמים מעורבים.</p> <p>ר"ש: אף שכל נקב שיש בהם הוא פחות משפופרת הנוד – כיוון שמלאים נקבים ואינם מחזיקים מים כלל – בטלים המים שבתוכם אגב מי המקווה.</p>	<p>שק או קופה שמלאים נקבים שהניחם תחת הצינור – אין המים הנמשכים מהם פוסלים את המקווה, ומותר להביא כן מים למקווה אף לכתחילה.</p> <p>ש"ך: משום שהנקבים מצטרפים לשפופרת הנוד.</p> <p>ט"ז: ההיתר הוא משום שהמים שבכלי מתערבים עם המים שיוצאים דרך הנקבים שיש בשק ובקופה.</p>
---	--

סעיף ל"ט – הווייתו ע"י אדם

<p>הרחבה לסעיף</p> <p>תו"כ (שמיני, ט') מעיין ובור – מה מעיין בידי שמיים אף בור בידי שמיים לאפוקי הווייתו ע"י אדם.</p> <p>רשב"א: אם באו במים מחופניו או בידיו ורגליו נחשבים שאובים פוסלים בג' לוגין (אם נתכוון).</p> <p>ראב"ד: דוחה את הרשב"א לפי המשנה במקוואות (ו', ח') שמטהרין את המקוואות התחתון מן העליון, כי הסילון אינו כלי ולכן אינו פוסל את המקווה – ולא נחשב שאובין וניתן להשלים איתו מקווה שרובו כשר.</p> <p>תוספתא (ג', ג') לגיון העובר ממקום למקום וכן שיירה... וזילפו בידיהם וברגליהם ג"ל למקווה כשר. ואפילו עשו מקווה בתחילה כשר.</p> <p>רא"ש: רק בזילפו רגלי הבהמה, אבל אדם שזילף בידיו או רגליו ג"ל למקווה חסר פסלו.</p> <p>ר"ש: אין חילוק בין אדם לבהמה – וכשר רק אם המשיכו ע"ג קרקע וללא המשכה פסול אפי' זילפו ע"ג רגלי בהמה.</p>	<p>עיקר הסעיף</p> <p>מים שהגיעו למקווה ע"י אדם, אע"פ שלא היו שאובים בכלי – פסול.</p> <p>העביר אדם מים למקווה ברגליו, אפי' בלי כוונה – נפסלו המים שהווייתם ע"י אדם.</p> <p>אם עברו המים ע"י רגלי בהמה לא נפסלו (הווייה ע"י בהמה נקראת הווייה בידי שמיים – כרא"ש).</p> <p>רמ"א: רגלי בהמה כן פוסלות (ר"ש).</p>
--	---

סעיף מ' – כלי נקוב אינו פוסל

<p>הרחבה לסעיף</p> <p>תוספתא (ד', ד') קסטילון המקלח מים בכרכים – אם היה נקוב כשפופרת הנוד – אינו פוסל את המקווה ואם לאו פוסל את המקווה. הלכה זו עלו עליה בני אסיא ג' רגלים ביבנה ולרגל השלישי הכשירו להם אפילו נקב כמחט אמר רבי אלעזר ב"ר יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה וכשבאתי אצל חברי אמרו לי יפה הורית במה דברים אמורים מן הצד אבל מלמטה אינו פוסל את המקווה.</p> <p>תוס' (תמורה): שיעור הנקב ככונס משקה.</p> <p>ב"י: דברי התוס' תמוהים, שהרי בתוספתא (ד', ד') מובא שמלמטה סגי בנקב כמחט, ומהצד כשפופרת הנוד, וכנראה צריך שיהיה נקב המטהר, וכלי חרס נטהר בכונס משקה.</p> <p>ועיין לעיל סעי' ז'.</p> <p>ט"ז: כלי עם נקב כשפופרת – מותר למלא לכתחילה למקווה ע"י המשכה, שאז אין בעיה של הווייתו בידי אדם.</p> <p>מקוואות (ו', ז') עירוב מקוואות – כשפופרת הנוד ובחללה כשני אצבעות חוזרות למקומן.</p> <p>תוספתא (ב', ב') שתי אצבעות שאמרו בבינוניות של כל אדם ולא מארבעה בטפח.</p> <p>ר"ש, רא"ש: אצבע בינונית, שיש 5 אצבעות כאלו בטפח (ולא בזרת שיש בה 6 אצבעות בטפח).</p> <p>רמב"ם: משערים בשתי אצבעות ראשונות שבפס היד.</p> <p>ר"ש: יכול להיות עגול או מרובע.</p> <p>רא"ש: הרוצה לטהר ולנקות את המקווה, ייקוב את הכלי בשוליו</p>	<p>עיקר הסעיף</p> <p>כלי שניקב בתחתיתו אפי' כלשהו – בדיעבד בטל ממנו תורת כלי, ואין המים שעוברים דרכו נפסלים בשאובים.</p> <p>אם הנקב בצד הכלי אינו בטל מתורת כלי עד שיהא נקב כשפופרת הנוד בתחתיתו באופן שאינו מקבל מים.</p> <p>הרוצה לסתום נקב בכלי – חשוב סתימה רק אם עירב סיד וגפסיס ביחד וסתמו.</p> <p>עירב סיד וצרורות וסתם, או שהניח הכלי ע"ג סיד או גפסיס ללא עירוב וסתימה – לא חשוב כסתימה.</p> <p>שפופרת הנוד זה כשיעור רוחב ב' אצבעות הראשונות מד' אצבעות שביד, והאצבעות מתהפכות ומסתובבות בחלל הנקב (רמב"ם)</p> <p>בין אם הנקב מרובע בין שהוא עגול משערים בשיעור שפופרת הנוד.</p> <p>הרוצה לנקות מקווה ממימיו, לא ישאב מים</p>
--	---

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
בכלשהו, כדי שלא יחזרו המים שבכלי למקווה לאחר שלא יהיה במקווה 40 סאה ויפסלו את המקווה. ובמעין אין לחוש לכל זה שאין מעיין נפסל בשאובים.	מהמקווה ע"י כלי – שחוששים שמא כששואב את המים יחזרו ג"ל שאובים למקווה ויפסלו, לכן ישאב בכלי מנוקב כלשהו בשוליו – כך שכשיחזרו מים למקווה לא יחשבו שאובים (רא"ש). ט"ז: כיוון שהמים שבכלי תמיד נשפכים למקווה דרך הנקב, נחשב כאילו לא הופסקו והווי חיבור, ואין בעיה של הווייתו בידי אדם.
מקוואות (ב', ג') ספק מים שאובים שטהרו חכמים.. ספק נפלו, ספק לא נפלו – ספקו טהור.	רמ"א: שאב מים בכלי – אם אין הכלי גדול כ"כ שבוודאי נפלו שם ג' לוגים אפשר להקל, שספק שאובים מדרבנן.
רשב"א: כשהיה ספק אם נפלו ג"ל למקווה, והיה ספק אם נפלו מב' או ג' כלים או יותר מכן (שאז אינם פוסלים את המקווה), זה נחשב כספק ספיקא, ויש להקל בזה אפילו בפסול דאורייתא, וכ"ש בשאיבה שכולו שאוב זה מדרבנן.	
מהרי"ק, דרכי משה: אין לחוש בדיעבד אם נפלו ג"ל מג' או ד' כלים, שפסול ג"ל הוא מדרבנן, וספק דרבנן לקולא. סמ"ק: לכתחילה טוב לנקב הכלי שמנקים בו המקווה.	
תרו"ד: המדרכי מביא את דברי השאלתות שגם מעיין נפסל בג"ל שאובים כשהוא פחות מ-40 סאה. מהרי"ק: לכתחילה מחמירים במעיין בג"ל, אך בדיעבד כשר. ב"י: השאלתות לא כתבו כך.	אין מעיין נפסל בשאובים. רמ"א: אין מעיין נפסל בשאובים רק בדיעבד, אבל לכתחילה יש להחמיר גם במעיין, שלא יפסל בשאובים (תרו"ד). אם אפשר בקלות – יש לפקוק נקב הנביעה, ועי"ז יוציא את כל המים (עד שלא יישארו ג"ל).
רמב"ן: אם קדמו שאובים למעיין טוב להחמיר, ורק אם נפלו שאובים למעיין אינו נפסל.	ש"ך: נהגו לנקבו בכונס משקה.

ש"ך: הלא המחבר הביא פה שסגי בנקב כלשהו, ולעומת זאת לעיל (סעי' ז') כתב שצריך שיעור נקב המטהרו? ותי"ר הפ"ת שכאן הדין בדיעבד ובסעי' ז' זה לכתחילה.

פ"ת: המחבר כתב כאן כר"ש ורא"ש שכדי לבטלו מתורת כלי בנקב סגי, ולעיל המחבר כתב (סעי' ז') כרמב"ם שיש לקבעו בקרקע? ותי"ר רעק"א שבסעי' ז' מדובר על לטבול בתוך הכלי שזה פסול דאורייתא, ופה מיירי לעניין פסול שאובים שזה מדרבנן, ולכן כאן כר"ש ורא"ש.

סעיף מ"א – כלים שנתמלאו שלא לדעת

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
מקוואות (ד', א') המניח כלים תחת הצינור – פוסלים את המקווה. בית שמאי: אחד המניח ואחד השוכח. בית הלל: מטהרים בשוכח. ר' מאיר: נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ומודים בשוכח בחצר שהוא טהור. ר' יוסי: מחלוקת במקומה עומדת. שבת (ט"ז): אמר רב משרשיא דבי רב אמרי, הכול מודים בשהניחם בשעת קישור עבים טמאים, בשעת פיזור עבים טהורים (שאין גילוי דעת שדעתו לקבל מים), לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו מר סבר בטלה מחשבתו (שחשב שלא ירדו עוד גשמים) ומר סבר לא בטלה מחשבתו.	המניח כלים תחת הצינור – צריך לברר אם נתמלא המים לדעתו: הניח הכלי בשעת קישור עבים ועתידי לרדת גשם וירד גשם – נחשב כנתמלאו לדעתו. הניח בשעת פיזור עבים ואח"כ נתקשרו וירד גשם, או הניחם בשעת קישור ונתפזרו ונתקשרו – לא נחשב שנתמלאו לדעת (כיוון שהסיח דעתו מהם בשעת פיזור העבים) (רא"ש). ש"ך: הניח בחצר בשעת קישור עבים ואח"כ נתפזרו – אין פוסלים.
רא"ש: הלכה כב"ה אליבא דר' יוסי (שעדיין הם חולקים), ולכן להלכה אם שכח כלי ונתמלא גשמים לא חשיבי המים שבתוכו כשאובים, ולא דווקא בשוכח בחצר, אלא אפי' תחת הצינור כיוון ששכחו לא נחשב שאובים.	
רמב"ם: המניח תחת הצינור נחשב שהתמלא לדעת, אפי' אם הניחם בשעת פיזור עבים, שחזקת צינור לקלח מים, ואפי' שכח הכלים, גזרינן שוכח אטו מניח, ואף בשוכח בחצר בשעת קישור עבים גזרו אטו המניח.	
ב"י: איך פסק הרמב"ם כב"ש? ולכן יש לפרש שהרמב"ם מפרש את המשנה שהמניח תחת הצינור לכו"ע הווה שאובים שדעתו לקבל את המים, והחילוק בין נתפזרו או לא העבים זה רק במניח בחצר, ומה	

<p>שכתב הרמב"ם שאפי' שכת כלים תחת הצינור פסולים שהוא סובר כר' מאיר (שר' טרפון הולך בשיטת ר' מאיר) ואז הלכה כב"ה.</p> <p>ש"ך: הרמב"ם פסק כר"מ שבירושלמי נחשב הצינור כיי"ח דברים שהודו.</p> <p>לרמב"ם: הניח בחצר בשעת פיזור עבים טהורים – שבחצר בשעת פיזור עבים נחשב כהניחם לנגבן שלא ע"מ לקבל מים כלל, ולכן לדברי הכול טהורים.</p>	<p>אפ' אם לא נתמלא הכלי לדעת, יש להיזהר שלא להגביהנו מעל הארץ - שאם מגביהנו נחשבים המים כשאובים ופוסלים את המקווה, לכן יש לשבור את הכלי כדי שירדו המים</p> <p>הגדרת מעיין</p>
---	--

פ"ת: המשכנות יעקב כתב שהחור מקווה בקרקע בעומק ומצא מים, ורוצה להחליפם, אין נחשבים כמעין לעניין פסול שאובים, ויש להסתפק האם זה נחשב מעיין בכלל, שהרי הרמב"ם פסק שאם חפר בצד הים דינו כמקווה ולא כמעין, ונוסיף את הסברה של המחמירים שמעיין עצמו נפסל בשאובים ולכן אין להקל. ולמרות שהרמ"א (סע' נ"ב) הביא שמקווה בצד הנהר חשוב כחיבור לנהר (ארעא חלחולי מחלחלי) – אך דבריו צריכים עיון גדול, ולכן למעשה ראוי להחמיר בזה.

סעיף מ"ב – המניח קנקנים בראש הגג

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ז', ט') המניח קנקנים בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים רבי אליעזר: אם עונת גשמים הוא, אם יש כמעט מים בבור ישבר, ואם לאו לא ישבר.</p> <p>ר' יהושע: בין כך ובין כך יישבר או יכפה.</p> <p>ר"ש: אע"פ שהעלה הקנקנים לנגבן ולא לדעת שאיבה, נעשו שאובים שכשמערה את המים לבור החשיב את המים ונעשו שאובים למפרע. ואם שובר את הקנקן נחשב כהמשכה על פני המים כיוון שבאו למקווה מכלים שבורים, והוכשרו מים אלו שנפסלו בשאובים. והמחלוקת בין ר"א לר' יהושע אם מקווה שכולו בהמשכה פסול או לא (ולר"א צריך עונת גשמים שלא יהיה הרוב בהמשכה אלא ממי גשמים, וצריך כמעט מים בתחילה שלדעתו רביעית מים בתחילה פוסלים את המקווה, ויש חשש שמא תוך כדי שבירת הכלי יפלו לתוך המקווה מים ויפסלוהו).</p> <p>רא"ש: בהעלן לנגבן, אין המים נחשבים שאובים, אך יש קצת עדיין תפיסת יד שהניחם בידי אדם, ומחלוקת ר"א ור"י אם קצת תפיסת יד פוסלת או לא. ומצריכים שבירה כדי שלא יגביה את הכלי (ואין צריכים משיכה).</p> <p>ר"ן, רי"ף: ההכשר זה מדין המשכה, והמחלוקת ביניהם האם מועיל רוב בהמשכה, או שצריך רוב כשר (ר"א אמר אם יש מעט מים בבור – הכוונה לרוב כשר – 21 סאה).</p>	<p>המניח קנקנים בראש הגג לנגבן וירדו עליהם גשמים ונתמלאו מים – לא נחשבים המים שבאו ע"י תפיסת יד אדם (שכיוון שהעלן לנגבן נחשבים שלא לדעת) (רא"ש).</p> <p>ש"ך: ואפי' נתקשרו העבים ויודע שירד גשם – עדיין נחשב שאיבה שלא לדעת.</p> <p>אבל כדי להוציא את המים מהכלים צריך לשבור את הקנקנים או לכפותם. ואם יערם ייחשבו המים כשאובים.</p>

סעיף מ"ג – עציץ וקנקנים במקווה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ב', ח') הסייד ששכח עציץ בבור ונתמלא מים: רבי אליעזר: אם היו המים צפין על גביו כל שהן – ישבר, ואם לאו – לא ישבר.</p> <p>רבי יהושע: בין כך ובין כך ישבר.</p> <p>רא"ש: לר"א דווקא אם המים צפים על גבי הכלי נחשבים המים מחוברים למקווה, ולר"י בכל מקרה נחשבים מחוברים למקווה. כיוון שהניח את העציץ בבור לדעתו, אע"פ ששכחו אח"כ – נחשב תפיסת יד אדם, יותר ממניח קנקנים על הגג, כיוון דניחא ליה שיקבל הטיט שבתוך העציץ מים.</p>	<p>הסייד ששכח עציץ במקווה ונתמלא הבור ממי הגשמים – אין המים נחשבים שאובים לדעת וכשרים, ולכן צריך לשבור את העציץ במקומו כדי שלא יגביהו וייפסלו המים (ט"ז): צריך לשבור כיוון שיש קצת תפיסת יד – צריך לשבור. משנה אחרונה: צריך לשבור משום ראית עין כאילו יש תפיסת יד אדם.</p> <p>וצריך שיהא מעט מים כשרים בתוך המקווה קודם שישבור אף העציץ.</p>
<p>מקוואות (ב', ט') המסדר קנקנים בתוך הבור (כדי שדפנות הקנקנים</p>	<p>מי שיש לו קנקנים שרוצה למלא בהם יין, ורוצה</p>

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>יספגו מים ולא יספגו אח"כ את היין שישים בהם) ונתמלאו מים אע"פ שבלע הבור את מימיו הרי זה ישר.</p> <p>רמב"ם, רא"ש: אם בלע הקנקן מים, אע"פ שלא נשאר מים בבור כיוון ששאר המים נבלעו בדפני הבור, כשר לטבול במים שבקנקן לאחר שישבור אותו, שלא התכוון שיכנסו המים בקנקן.</p>	<p>שלא יפסיד מיינו ע"י שהקנקנים יבלעו מיינו, ולכן רוצה שיבלעו מים לפני כן, מותר לשבור הקנקן, אפ' אם אין שום מים במקווה.</p> <p>(ב"י): יש כאן פחות יד אדם מאשר שכן עציץ, ומצד שני יותר מתפיסת יד אדם כשהעלן לגג לנגבן, ששם היה לו כוונה שינגב את הכלים וכאן שיירטבו ולכן חייבים שבירה ולא סגי בכפייה).</p>

סעיף מ"ד – שאובים שנמשכו

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ד', ד') מים שאובים ומי גשמים שנתערבו בחצר ובעוקה ועל מעלות המערה, אם רוב מן הכשר – כשר, ואם רוב מן הפסול – פסול. מחצה על מחצה – פסול.</p> <p>אימתי? בזמן שמתערבים עד שלא הגיע למקווה, היו מקלחים בתוך המים – אם ידוע שנפלו לתוכו 40 סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו ג"ל – כשר, ואם לאו – פסול.</p> <p>ר"ש: הטעם שמקווה כשר אם היה הרוב מן הכשר – כי נתערבו על מעלות המערה, וירדו למקווה בהמשכה. לתנא במשנה מועילה המשכה רק בתערובת. ובסיפא לא מועילה המשכה כיוון שלא התערבו וירדו בתערובת, אלא ירדו שאובים לבדם למקווה, לתנא במשנה מועילה המשכה רק בתערובת.</p> <p>המשנה לא כראב"י (שמצריך רבייה והמשכה).</p> <p>רא"ש, רמב"ם: המשנה כראב"י, ובהמשך בתוספתא הקל יותר, ולכן להלכה לא צריך שיתערבו מחוץ למקווה.</p>	<p>יש לו מים שאובים – יכול להכשירים ע"י המשכה ע"ג קרקע מחוץ למקווה ומשם יורדים למקווה, ואז פקע מהם דין שאובים.</p> <p>נתערבו מים שאובים עם רוב מים כשרים מחוץ למקווה ואח"כ ירדו למקווה בהמשכה – כשר.</p>
<p>גמ' תמורה (י"ב). מובא בתוספתא (ד', ה') מקווה שיש בו 21 סאה מי גשמים, ממלא בכתף 19 סאה, ופותקן למקווה והן טהורים. שהשאיבה מטהרת ברביה והמשכה.</p> <p>לרבנן שאובה שהמשיכה כולה – טהורה.</p> <p>חכמי המערב: מותר לעשות מקווה שכולו שאובים שהמשיכום (שהולכים בגמ' כרבנן).</p> <p>רמב"ם, ראב"ד, רז"ה, רא"ש: צריך רוב כשרים, ואז אפשר להמשיך שאובים שהלכה כראב"י (ת"ק).</p> <p>ר"ן: עפ"י הרי"ף הלכה כחכמי המערב.</p> <p>ב"י: הרי"ף לא פוסק כחכמי המערב (שהרבה חולקים עליהם), אלא המשכה מהני דווקא ל-21 סאה, ולא למקווה שלם.</p> <p>מרדכי: עפ"י השאלות ש"שאובה שהמשיכה כולה" שאם היה כל המקווה מים שאובים שהמשיכום לא פסלוהו, ולא מטבילים בהם עד שירדו לתוכם 40 סאה מי גשמים, ואם לא הומשכו כלל, נפסל המקווה בג"ל שאובים בתחילה.</p> <p>ב"י: אין הלכה כמרדכי (והשאלות).</p> <p>ריב"ש, רשב"ץ: אין להמציא גזירות שחכמים לא גזרו ולגזור שמא יעשה שלא בהמשכה, שהכשר המקווה מסור לזריזים וחכמים.</p> <p>שיעור רוב מקווה</p> <p>רשב"ץ: עפ"י רש"י מובא שמעיקר הדין שאיבה מטהרת ב-20 סאה ורביעית ובטלוח רבנן, והצריכו 21 סאה.</p> <p>ב"י: כדאי הוא הרמב"ם לסמוך עליו שכתב שצריך 20 סאה ומשהו.</p>	<p>אין לעשות את כל המקווה ממים שהומשכו, אלא צריך שיהיה רוב המקווה ממי גשמים, והשאר כשר במים שהומשכו ואפ' עד 1000 סאה (רמב"ם).</p>
<p>מקוואות (ד', ד') אימתי? בזמן שמתערבים עד שלא הגיע למקווה, היו מקלחים בתוך המים – אם ידוע שנפלו לתוכו 40 סאה מים כשרים עד שלא ירדו לתוכו ג"ל – כשר, ואם לאו – פסול.</p> <p>רמב"ם: שצריך שיהיה במקווה רוב כשרים, ורק אז מהני המשכה.</p> <p>ב"י: נתערבו וירדו בתערובת כשר, למרות שלא היו בו רוב כשרים קודם לכן, כיוון שלא ירדו לבדם.</p> <p>תוספתא (ג', ג') לגיון / בהמה העובר ממקום למקום וזילפו בידיה ורגליהם ג"ל למקווה – כשר, ואפ' עשו מקווה בתחילה מכך (כפי שכתב הראב"ד לעיל בסעי' ל"ט).</p>	<p>רמ"א: המשיך שאובים למקווה 19 סאה, ואח"כ שם 21 סאה כשרים – לא מועיל, שצריך שיהיה רוב מי גשמים במקווה תחילה.</p> <p>ש"ך: נמשכו השאובים ללא כוונה – כשר.</p>

סעיף מ"ה – שיעור המשכה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>ר"י, סמ"ק, ריב"ש: צריך שימשיך המים ג' טפחים.</p> <p>רשב"א, ר"ש: המשכה אפי' בכלשהו.</p> <p>ריב"ש: המשכה בפחות מג' הווי לבד.</p> <p>רשב"ץ: אף שלבוד זה רק במחיצות – כבר הורה זקן.</p> <p>ספר המנהגות: שיעור המשכה כדי שיעור שאין המים זורמים מכוח שפיכת האדם, שעיי' נחשב שבאו בידי שמים, ואינו נפסל בתפיסת יד אדם.</p> <p>רשב"ץ: ספר המנהגות כתב חומרא יתירה.</p>	<p>הרוצה לטהר שאובים עיי' המשכה – צריך שימשיך המים לפחות ג' טפחים (שפחות מכך הווי לבד) (ר"י, סמ"ק, ריב"ש).</p>

סעיף מ"ו – על מה מועלת המשכה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>ראב"ד: אין המים נטהרים בהמשכה אלא עיי' קרקע או צינור שלא היה עליו שם כלי בתלוש.</p> <p>מרדכי: היראים מביא שהלכה למשה מסיני המשכה מועילה רק בקרקע הראויה לבלוע, שאז נתבטלו המים אגב הקרקע, ונעשה כאילו באו מתמצית הקרקע, ועיי' נתבטל מהם שם שאובים. וכן כתב הרוקח.</p> <p>רמב"ם, שאלתות: חולקים על היראים, ואפשר להמשיך אף עיי' צינור שקבעו ולבסוף חקקו.</p>	<p>המשכה מועילה דווקא עיי' קרקע או המחומר לקרקע (ראב"ד).</p> <p>רמ"א: לכתחילה (טוב להחמיר) שצריך המשכה דווקא על קרקע הראויה לבלוע המים, ולא על רצפת אבנים או כלי המחומר לקרקע (ויש המדייקים מכאן שהרמ"א מצריך המשכה בשיעור כלשהו) (מרדכי).</p>

סעיף מ"ז – נתמלא בשאובים שבקרקע

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>שו"ת הרא"ש: מקווה המחומר מתחת לקרקע במעיין, והוסיפו מים שאובים בבור המקווה – כשר, שנהרא מכיפיה מבריד, וכן לא כלה הלחלוחית שבגידי האדמה (ועדיין נחשב מעיין שמחומר למי תהום).</p>	<p>מעיין שמתייבש בקיץ והיה בור רחוק ממנו קצת ומילאו הבור במים שאובים ועיי' נתמלא המעיין מתחת הקרקע מאותו מים שאובים יכול לטבול בבור זה כאילו הוא מעיין.</p>

סעיף מ"ח – הווייתו בטהרה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>עיי' סע' י"ג-י"ד.</p> <p>מקוואות (ה', ה') נוטפים שעשאן זוחלים:</p> <p>ר' יהודה: סומך אפילו מקל אפילו קנה, אפילו זב וזבה יורד וטובל.</p> <p>רבי יוסי: כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מזחילין בו.</p> <p>ר"ש: מי גשמים שהיו עומדים במקום אחד והזחילן למקום אחר לעשות מהם מקווה, יכול להעביר את המים עיי' קנה וכו' אם אין להם בית קיבול עכשיו, ולר' יוסי כיוון שראוי לקבל טומאה, נפסל שהווייתו בידי טומאה.</p> <p>רמב"ם: מדובר במעיין שמטפטף, ורוצה לגרום לכך שיזרום ויהיה מחומר וימשיך להיות דינו כמעיין.</p> <p>רא"ש, ב"י: הלכה כרמב"ם, ומחמירים כר"ש.</p> <p>ב"י: יסוד הדין "אך מעיין.. יהיה טהור" – הווייתו עיי' טהרה תהא.</p> <p>רא"ש: אם חיבר הצינור לקרקע אינו מקבל טומאה (בין מחומר ובין טמון).</p> <p>ש"ך: ומה שפסק המחבר (סע' י"ד) שאין מזחילין עיי' דבר המקבל טומאה אפי' מדרבנן, וכאן יכול להזחיל על דף (אם לא מחזיק בו) שמקבל טומאה מדרבנן מתרץ הש"ך:</p> <p>א. לעיל האדם גורם לזחילה בשפע, ופה המים כבר זורמים אז זה לא נחשב הווייתו בטומאה.</p> <p>ב. לעיל נפסלו מלטהר כמעיין (בזוחליו) ופה מטהר באשבורן במקווה.</p>	<p>הרוצה להעביר מי גשמים לתוך המקווה – לא יעבירם עיי' דבר המקבל טומאה, שלא יאחוז הדף בידו ויעביר את המים.</p> <p>וכן לא ימשיך מים עיי' צינור מתכת שמקבל טומאה.</p> <p>ואם הצינור מחומר לקרקע – בטל אגב הקרקע ואינו מקבל טומאה.</p> <p>רמ"א: ואינו צריך להיות טמון בקרקע כדי שיהיה בטל לקרקע.</p> <p>פ"ת: ההיתר דווקא בסילון הנעשה מתחילה על דעת לקבעו בקרקע. כתב החת"ס, שאפי' אם הצינור אינו מקבל טומאה, אבל יש חשוק ברזל שמעמיד הצינור – פסול משום הווייתו עיי' דבר המקבל טומאה, שהכול הולך אחר המעמיד.</p>

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>רא"ש בשו"ת: הפסול בהויתו ע"י טומאה, רק אם אותו דבר שמקבל טומאה מוליך את המים עד אוויר הכלי עפ"י הגמ' (זבחים כ"ה): אוויר כלי ככלי.</p>	<p>אם המים נופלים למקווה מהדבר המקבל טומאה עצמו – נפסל משום הויתו בטומאה.</p> <p>אם נמשך ע"ג קרקע ואז נופל למקווה – כשר שהויתו נקבעת ע"י כניסת המים למקווה לבסוף, שנעשתה ע"י הקרקע ולכן כשר.</p> <p>וכן צינור עץ המחובר לצינור מתכת כשר – כיוון שלבסוף נכנסו המים מצינור העץ שאינו מקבל טומאה.</p> <p>פ"ת: אם מחזיק בידו דף שעליו מזחיל המים, ואין הדף יכול לעמוד בלעדיו – נחשב שהויתו בידי טומאה, ולכן צריך להסיר ידו מקודם שיבואו המים ויפסלו משום הויתו בטומאה.</p>

סעיף מ"ט – המשכה בדבר המקבל טומאה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ו', ה') מטהרים את המקוואות, עליון מתחתון, ורחוק מקרוב. כיצד? מביא סילון של חרס או אבר, ומניח ידיו תחתיו עד שמתמלא מים ומושכו ומשיקו אפי' כשערה ודיו.</p> <p>רא"ש: אע"ג דהויתו ע"י דבר המקבל טומאה (שהסילון לא מחובר לקרקע) – כשר, כיוון שהשאובים שבמקווה מחוברים למעיין או למקווה הכשר.</p> <p>למרות שלפסול שאובים אם נכנסו המים לכלי נפסלו (משום שאובים) ולא מועיל חיבורם למעיין, מ"מ לגבי כלי המקבל טומאה, מועיל השקה וחיבור.</p> <p>רשב"א: הסילון מחובר לקרקע ולכן אינו נפסל משום הויתו בטומאה, אבל אם הסילון אינו מחובר לקרקע פוסל אפי' מעיין</p>	<p>המעביר מים ממקווה כשר או ממעיין בסילון המקבל טומאה – אינו נפסל משום דבר המקבל טומאה, שהמים נטהרים ע"י השקה למקווה ולמעין (רא"ש).</p> <p>ויש סוברים שנפסלו המים (רשב"א).</p>
<p>רא"ש: מטהרים את המקוואות – באופן שמי המקווה מחוברים עדיין למעיין.</p>	<p>פרישה: השקה ממעיין מועילה כל עוד לא נפסק החיבור.</p> <p>ש"ך: גם אם נפסק החיבור למקווה – כשר, שכבר נטהר בהשקה.</p>
<p>ענין לעיל סעי' ז'-ח'</p> <p>מקוואות (ה', א') מעיין שהעבירוהו ע"ג השוקת – פסול.</p> <p>רא"ש: מועילה השקה</p> <p>והרי בסעי' ח' מובא שאם ממשיך מים ממעיין לכלי לא מועילה השקה? ש"ך: בסעיף ח' מדובר שיש לכלי בית קיבול, ונפסלו משום שאובים, וכאן אין כלי קיבול.</p> <p>ט"ז: לעולם מועילה השקה אפי' אם נכנסו המים לכלי עם בית קיבול, ובסעיף ח' נפסל משום גזירה שמא יטבול בתוך הכלי.</p>	<p>הממשיך מי המעיין או המקווה ע"ג כלי לא מועילה השקה.</p> <p>ודווקא כשממשיך המים ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה מועילה השקה.</p> <p>ט"ז: השקה מועילה גם במים שנמשכו ע"י כלי.</p>

סעיף נ' – דיני זחילה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ה', ה') נוטפין שעשאן זוחלים –</p> <p>ר' יהודה: סומך אפי' מקל, אפי' קנה, אפי' זב, אפי' זבה, יורד וטובל.</p> <p>ר' יוסי: כל דבר שמקבל טומאה – אין מזחילים בו.</p> <p>ר"ש עפ"י מרדכי: מדובר במקווה שנסדק ומימיו זוחלים ממנו – אסור לטבול בו אפי' אם יש 40 סאה מתחת לסדק, וישאר שם 40 סאה לאחר שתסתיים הזחילה, כיוון שהמים העליונים ננערים לצאת נחשב כולו כזוחלים.</p> <p>ר"ש עפ"י רא"ש: מדובר שאין 40 סאה מתחת לסדק, ולכן פסול לטבילה, ור' יוסי אוסר להעמיד הזחילה עם דבר המקבל טומאה, שע"י הוא מכשיר את המקווה ואז הופך להויתו בטומאה.</p> <p>רא"ש: גם לר' יוסי מותר להעמיד זחילה עם דבר המקב"ט, ואפי' אם לא ישאר שם 40 סאה, שבזה לא מדבר המשנה כלל. ומה שלא נחשב</p>	<p>מקווה שיש בו פירצה או סדק וזוחלים ממנו מים, אם לאחר שתיגמר הזחילה ישאר 40 במקווה – כשר לטבול בו (רא"ש).</p> <p>רמ"א: לכתחילה אם ישארו 40 סאה לאחר שתיגמר הזחילה – פסול לטבול בו כל זמן שהוא זוחל שנחשב כולו כזוחלין, ויש לסתום הנקב (ר"ש).</p> <p>מקווה זוחל שלא ישארו בו 40 סאה לאחר שתיגמר הזחילה – אסור להעמיד בו את הזחילה ע"י דבר המקבל טומאה (ר"ש).</p> <p>ויש מתירים לסתום ע"י דבר המקבל טומאה</p>

(רא"ש).	הוייה ע"י דבר המקבל טומאה, כיוון שרק הבאת המים לתוך המקווה נחשב הוית המקווה. והמשנה מדבקה להעביר מי גשמים שהיו באשבורן שיזחילו לתוך המקווה, ולר' יוסי אסור להעביר המים למקווה ע"ג דבר המקבל טומאה.
רמ"א: מקווה הנובע ממעיין שדינו כמעין וכשר גם בזוחלים – אין לחוש לזחילתו.	מהרי"ק: גם לר"ש אסור לטבול במקווה זוחל, גם אם הזחילה למעלה מ-40 סאה, עם זאת מודה הר"ש שאם המקווה נובע ממעיין ונפרץ – מותר לטבול בתוכו. שאם נחשיב את כל המים כזוחלים – דינו כמעין שמטהר בזוחלים. ואם לא נחשיב את כל המים כזולים – המים מטהרים באשבורן (כפי שהוא כעת). ואם נפסק המקווה ממקור המעיין – עדיין מטהר בזחילה כל זמן שלא נחו באשבורן בתוך המקווה, כיוון שעדיין שם מעיין עליו. אך למעשה, אין להקל שמא תפסק כניסת המים מהמעין וינוחו המים באשבורן, ולא יישאר 40 סאה לאחר שתגמר הזחילה, כיוון שנבלעו בקרקע. גר"א: חולק על מהרי"ק, ולאחר שנפסקו המים ממקור המעיין ישר הופך למקווה.
רמ"א: אם יוצאים מעט מים מהמקווה ושוב חוזרים למקווה – אינם נקראים זחילה – ולכן לא פוסלים את המקווה ואת הטבילה.	מקוואות (ו', ג') שלשה מקוואות בנות 20 סאה, שתיים עם מים כשרים ואחד עם מים שאובים, והשאוב מן הצד, וירדו שלושה וטבלו בהם ונתערבו המקוואות – המקוואות והטובלים טהורים. גר"א: למרות שה-40 סאה נעשו ע"י זחילה מחוץ למקווה – טהורים בגלל שחזרו למקווה (עפ"י הריב"ש). וזה לא מתאים למהרי"ק, שהוא פירש את המשנה דווקא במעיין.

סעיף נ"א – זחילה שאינה ניכרת

עיקר הסעיף אם ניקב המקווה ומימיו נוטפים מעט מעט, או שנבלעים בקרקע מעט מעט – כשר, שאין הזחילה ניכרת (רשב"א). גר"א: הדעה הזו מבוססת על הסעיף הקודם (שזחילה מעט מעט מועילה רק במקווה שאם הזחילה תמשיך היא תוריד את המקווה למטה מ-40 סאה) לכאורה הוא פוסק כאן כרשב"א, ובסעי' הקודם פסק שלא כרשב"א.	הרחבה לסעיף רשב"א: אם נפרץ המקווה ומימיו יוצאים מעט מאט או נבלעים בקרקע מעט מעט, המקווה כשר, שזחילה שאינה ניכרת לא פוסלת (שאם היא פוסלת אין מקווה כשר, שהקרקע מחלחלת ובלעט מעט מעט). רא"ש בתשובה: ואל יעלה על לב אדם לפסול המקווה אם מימיו זבים קצת לחוץ.
---	--

סעיף נ"ב – דיני שפופרת הנוד

עיקר הסעיף הבא לערב מקווה פסול או חסר עם מקווה כשר – צריך שיהא הנקב ביניהם כשפופרת הנוד, שהם כשתי אצבעות הראשונות שבכף היד החוזרות ומתהפכות בנקב.	הרחבה לסעיף מקוואות (ו', ז') עירוב מקוואות כשפופרת הנוד כעוביה וכחללה, כשתי אצבעות חוזרות למקומן. רא"ש: מדובר בשני מקוואות שאוב וכשר, וכן כשר וחסר, או חסר וחסר. רשב"א: מקווה שאוב וכשר מספיק כשערה ואין צריך לו כשפופה"נ. לעניין שיעור שפופה"נ עיין לעיל סעי' מ'.
רמ"א: קילוח המים צריך שיהיה ברוחב שפופרת הנוד.	פריטי הדין בסעי' נ"ד.
המשיק מקווה פסול לכשר, אפ' לרגע – הוכשר המקווה אפ' שאח"כ נפסק החיבור (רא"ש). ש"ך: טוב להחמיר כר' ירוחם שצריך השקה תמידית.	מקוואות (ו', ג') שלשה מקוואות בנות 20 סאה, שתיים עם מים כשרים ואחד עם מים שאובים, והשאוב מן הצד, וירדו שלושה וטבלו בהם ונתערבו המקוואות – המקוואות והטובלים טהורים. רא"ש: כשר להקוות עליו אף שנפסק החיבור. ר' ירוחם: יש שנסתפקו בכך, שכיוון שנפסק החיבור – חוזר לפסולו כבתחילה.
כל דבר שעומד בנקב שפופה"נ ממעט את השיעור (לדוג' חתיכת עץ וכד') ואפ' דבר שבריתו	מקוואות (ו', ז') כל שיעמוד כשפופה"נ ממעטה. רשב"ג: כל שהוא מברית המים טהור.

מהמים.	ב"י: הלכה כת"ק
ספק אם הנקב כשפופרת הנוד – פסול.	מקוואות (ו', ז') ספק כשפופה"י ספק שאינה כשפופה"י – פסולה מפני שהיא מהתורה.
נקבים דקים הסמוכים זה לזה – מצטרפים לשפופרת הנוד. חז"א: ויש להחמיר בכך, שהרבה חולקים על המחבר והרמ"א בכך.	רמב"ם: פירוש שעיקר הטבילה מהתורה. מקוואות (ו', ה') השידה והתיבה שבים אין מטבילים בהם אא"כ היו נקובים כשפופה"י. ר' יהודה: בכלי גדול 4 טפחים, ובקטן רובו. אם היה שק או קופה מטבילים בהם כמו שהם מפני שהמים מעורבים.
מה שמועיל צירוף נקבים לשיעור שפופה"י, זה דווקא אם יש באחד משני המקוואות שיעור 40 סאה, אבל אם שני המקוואות חסרים – לא מועיל צירוף הנקבים לשפופה"י, שאז צריך חיבור מעלייא. וכן המחלק מקווה לשניים עם סל שיש בו הרבה נקבים – אם אין בכל אחד מהחלקים 40 סאה לא מועיל החיבור	מה ששנינו לעניין שק וקופה – שאל רבא (חגיגה כ"ב.) מקווה שחלקו בסל וגרונתני לא עלתה לו טבילה. מרדכי (בשם הראב"ה): ההבדל בין הגמ' למשנה – שבגמ' מדובר שלאחר שחלקו – אין בכל חלק מהם מקווה שלם לבדו, ואז אפי' צירוף נקבים לשיעור שפופה"י לא מועיל, אבל כשיש מקווה אחד שלם אפי' נקבים דקים מצטרפים.
רמ"א: מותר לחפור מקווה הסמוך לנהר ולטבול בו, אע"פ שאין במקום זה 40 סאה, כיוון שארעא לחלולי מחלחלא, והואיל שהוא סמוך לנהר ורואים את החלחולים ביניהם שבאים דרך הנקבים – נחשב כחיבור לנהר ואין צריך 40 סאה. ש"ך: וכן מועיל חיבור כזה במקווה קטן בצד מקווה שיש בו 40 סאה, אבל בשתי מקוואות שאין בהם 40 סאה – לא מועיל חיבור כזה. משכנות יעקב (פ"ת): חולק על הרמ"א, ואין להקל להחשיב מקווה הסמוך למעיין כמעין, וכן פסק הרמב"ם שדינם כמקווה.	גמ' חגיגה (כ"ב.) אמר רבא: מקווה שחלקו בסל וגרונתני הטובל שם לא עלתה לו טבילה – שארעא כולא לחלולי מחלחלא, ובעינן 40 סאה במקום אחד. רש"י: למרות שהמים הנובעים כאן באו מנהר גדול – לא נחשבים כמחובר וצריך 40 סאה במקום אחד. מרדכי: מדובר שכשארץ באף אחת מהחפירות 40 סאה, אלא כולן חסרות. אבל אם חופר סמוך לנהר או סמוך למקווה שלם ורואים את החלחול – החלחול נחשב חיבור.

סעיף נ"ג – השקה בפסול דרבנן

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
במקווה הפסול מהתורה – צריך השקה כשפופרת הנוד. במקווה הפסול מדרבנן (לדוג' בשאובים) – מספיקה השקה כחוט השערה (ר"ש, רשב"א). רמ"א: י"א שאפי' בפסול שאובים צריך כשפופרת הנוד (רא"ש, טור). הסבר הרמ"א ט"ז: חולק אפי' בפסול שאובים מדרבנן (שמיעוטו שאוב) ומצריך כשפופה"י. ש"ך: פוסל דווקא במקווה שכולו שאוב, שלדעתו כולו שאוב אסור מהתורה, אבל בשאר פסולי דרבנן מועילה השקה בכשערה.	מקוואות (ו', ח') מטהרים את המקוואות העליון מהתחתון והרחוק מהקרב, מושכו ומשיקו אפי' כשערה דיו. ר"ש, רשב"א: מה שמועילה השקה כחוט השערה ולא צריך טופח ע"מ להטפח זה בגלל שמדובר על פסול שאובים שהוא רק מדרבנן. רא"ש, טור: לעולם צריך כשפופה"י.

סעיף נ"ד – נסדק או נפרץ הכותל

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
כותל שבין שתי מקוואות שנסדק בשתי – מצטרף לערב ב' המקוואות ביחד, אפי' אם אין במקום אחד כשפופה"י. אם נסדק בערב לא מצטרף.	מקוואות (ו', ט') כותל שבין שני מקוואות שנסדק, לשתי – מצטרף, לערב – אינו מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופה"י. ר' יהודה: חילוף הדברים.

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>רמב"ם, רא"ש: הלכה כת"ק.</p> <p>רא"ש, ר"ש: שתי – לכל האורך, ערב – לגובה (ט"ז): כל האורך כשר כי זה לאורך כל המקווה).</p> <p>ראב"ד: שתי – לגובה, ערב – לכל האורך (ט"ז): כל הגובה כשר כי יש לו קיום, ולאורך אין קיום כי זה ייפול למטה).</p> <p>ר"ת: כשצריך נקב כשפופה"נ, מדובר על הנקב ולא על המים, שבמים מספיק קליפת השום, או טופח ע"מ להטפח (שהם שיעור אחד).</p> <p>ר"ש: צריך שגם המים יהיו מחוברים כשפופה"נ, ולא מספיק רק הנקב.</p> <p><u>פירוש "מצטרף"</u></p> <p>רמב"ם: ע"י סדק לשתי מצטרפים שני המקוואות, כיוון שכל הכותל נסדק לשתי (ב"י: ואין צריך בנקב כשפופה"נ).</p> <p>ר' ירוחם: מדובר שיש בנקב כשפופה"נ, והמצטרף זה שכל הסדק מצטרף לשפופה"נ.</p>	<p>ט"ז, ש"ך: נחלקו הראשונים מהו השתי ומהו הערב ולכן בכל אופן יש להחמיר.</p>
<p>מקוואות (ו', ט') נפרצו זה בתוך זה על רום כקליפת השום ועל רוחב כשפופה"נ.</p> <p>ואיך זה מסתדר עם מה שכתבנו שעירוב מקוואות כשפופה"נ ללא קליפת שום?</p> <p>ר"ת: הנקב צריך להיות כשפופה"נ, אך במים מספיק בטופח ע"מ להטפח שהוא כקליפת השום (עפ"י המשנה בטהרות (ח', ט') שמשקה טופח אינו חיבור, משמע שטופח ע"מ להטפח נחשב חיבור).</p> <p>ר"י: כשנפרץ הכותל למעלה צריך שהנקב יהיה ברומו כקליפת השום, וברוחב כשפופה"נ, ולא מספיק טופח ע"מ להטפח, אבל בנקב בין שני מקוואות משמע שצריך מים כשפופה"נ מלא.</p> <p>רשב"א: אם משיק דרך הנקב צריך נקב כשפופה"נ מלא מים, ואם משיק בפרצה למעלה מהכותל או מים צפים למעלה בלא פרצה, צריך חיבור כקליפת השום.</p> <p>ר"ש: כמו הרשב"א, אך במים צפים מלמעלה צריך בטופח ע"מ להטפח שהוא פחות מקליפת השום (ר"ת והרשב"א סוברים שזה אותו שיעור).</p> <p>רמ"ה, סמ"ג, רמב"ם: למעלה צריך תמיד גובה כקליפת השום, ואין חילוק בין פרצה לכותל שלם.</p>	<p>נפרץ הכותל למעלה – אם יש פירצה ברוחב שפופה"נ על רום כקליפת השום מצרף את המקוואות.</p> <p>ט"ז: כיוון שמגולה למעלה ורואה את האוויר, אין צריך כשפופה"נ.</p> <p>רמ"א: אם היה גל עפר בין המקוואות – גם מספיק כקליפת השום ברוחב שפופה"נ.</p> <p>ש"ך: וכן אם לא נפרץ המקווה אלא שהמים עוברים למעלה מהכותל ממקווה למקווה בשיעור קליפת השום – מצטרף.</p>

סעיף נ"ה – מקוואות סמוכים

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ו', ג') ג' מקוואות, שבכל אחד מהם 20 סאה, בשנים מהם מים כשרים ובשלישי מים שאובים – אם השאוב מן הצד וירדו שלושה וטבלו בהם ונתערבו – המקוואות והטובלים טהורים.</p> <p>רא"ש, ר"ש: המקוואות טהורים – שאפי' השאוב כשר, שכשנתערבו נגשו שניהם כמקווה אחד של 40 סאה, והוכשר השאוב שנתחבר, ואפי' אם נתחבר קודם השאוב לאמצעי לפני שהתחברו שני הכשרים.</p> <p>ט"ז: ואפי' שהופסקו אח"כ, ואין בהם 40 סאה – מי השאובים נחשבים כמי גשמים, שמועילה השקה להפוך אותם למי גשמים.</p> <p>מקוואות (ו', ג') ג' מקוואות זה בצד זה והיה השאוב באמצע וירדו שלושה וטבלו בהם ונתערבו, המקוואות והטובלים כמו שהיו.</p> <p>ר"ש, רא"ש: כיוון שהמקווה השאוב מפסיק בין שתי המקוואות הכשרים אינם מתערבים יחד, ולכן נשארו שתי המקוואות כמו שהיו.</p> <p>ר"ש: למרות שמי השאובים נתערבו עם כולם, כשרים להוסיף עליהם כיוון שלא נפלו לתוכם ג' לוגין שאובים, אלא דרך המשכה ועירוב.</p>	<p>ג' מקוואות שבכל אחד מהם יש 20 סאה, ובשנים מהם מים כשרים ובשלישי מים שאובים, ועומדים שלושתם זה בצד זה וירדו שלושה וטבלו בהם ועי"ז נתמלאו המקוואות ויצאו על שפתם – אם השאוב מהצד הוכשרו שלושתם, כיוון שפעם אחת היו מחוברים ביחד 40 סאה מים כשרים, והשוקו 2 מקוואות אלו למקווה שאוב.</p> <p>אם היה המקווה השאוב באמצע, כך שאין שני המקוואות הכשרים יכולים להתערב בלעדיו – לא הוכשרו אלא נשארו כפי שהיו בתחילה ואלו שטבלו בהם לא נטהרו.</p> <p>ט"ז: לא נפסל המקווה הכשר ע"י שנשפכו לתוכו ג' לוגים מים שאובים מהאמצע, משום שהמים באו למקווה ע"י המשכה, וגם כשאין המשכה בשיעור 3 טפחים, אינו נפסל כיוון שיש כאן רק מיעוט מים שאובים, ומה שנתערב התבטל במים כשרים מחוץ למקווה.</p> <p>מים הזוחלים ממקווה אחד למקווה שבצידו ועי"ז</p>
<p>ריב"ש: מקווה שיש בו 40 סאה מצומצמות, וע"י הטבילה עולים</p>	

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>המים מחוץ למקווה, שאם ישובו המים למקווה לאחר הטבילה – כשר, ואין בזה דין זוחלים כיוון שע"י טבילתו יצאו וחוזרים אליו. ואם המים לא חוזרים למקווה – לא מועילה הטבילה, שכשהוא טובל אין 40 סאה.</p> <p>ומה ששינוי ג' מקוואות זה בצד זה ירדו וטבלו בהם ונתערבו, המקוואות טהורים והטובלים טהורים – מדובר שלא יצאו המים מגומות המקוואות לחוץ, שכותליהם גבוהים.</p> <p>ש"ך: משמע שאם יישארו במקווה 40 סאה לאחר הטבילה – אין חשש לזחילה, ומהמהרי"ק משמע שכך יש לפסול.</p>	<p>מצטרף ל-40 סאה – כשר, כיוון שהדפנות גבוהות ורק במקום חיבור המקוואות הכותל נמוך אז אין המים יוצאים מחוץ לדפנות המקוואות וזחילה בתוך המקווה אינה פוסלת (ריב"ש).</p> <p>ש"ך: כל זה רק במקווה שיש בו 20 סאה, אבל אם יש כבר שיעור 40 סאה במקווה, וע"י הטבילה המים זחלו החוצה – לא נקרא זוחלים גם אם הם לא חוזרים למקווה, שכבר יש הכשר מקווה גם בלי המים היוצאים אין בזה פסול זוחלים, שהם לא זוחלים מעצמן אלא ע"י טבילתו.</p>

סעיף נ"ו – מקוואות חסרים שהושקו

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>תוספתא (ג', ה') שני מקוואות של כ' כ' סאה אחד שאוב ואחד כשר, ירדו שניים והשיקום וטבלו בהם אפי' היו מי המקווה אדומים והלבינום או לבנים והאדימום המקוואות כמות שהיו והטובלים כמות שהיו.</p> <p>ר"ש: המקווה הכשר כשר להקוות עליו, למרות שנתערבו בו מים שאובים, שכבר נתבטלו השאובים ברוב הכשרים שבאו למקווה.</p>	<p>שני מקוואות של 20 סאה, אחד שאוב ואחד כשר – ירדו שניים וטבלו בהם וע"י טבילתם צפו המים על גבם והשיקו את המקוואות – אפי' אם אחד המקוואות אדום ונשתנה צבעו ע"י המים שבמקווה השני – כשר להקוות עליו, שמיעוט המים השאובים בטלו ברוב הכשרים.</p>

סעיף נ"ז – גומות הסמוכות למקווה וגל הנתלש

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ה', ו') מטבילים בחריצים ונעיצים ובפרסת חמור המעורבת בבקעה.</p> <p>פירוש פרסת חמור:</p> <p>רמב"ם, רא"ש: כשהבהמה דורכת בארץ ועושה גומא, ונתקבצו ע"י בבקעה 40 סאה, והפרסה הזו מעורבת להן כשפופה"נ.</p> <p>ר"ש: פרסה ממש – וטובל בתוכה.</p>	<p>כל מקום שמחובר למקווה בשיעור כשפופה"נ – מטבילים בו, כגון גומות הסמוכות לפי המקווה, או מקום רגלי פרסות הבהמה שהיו בהם מים ומעורבים עם המקווה (רמב"ם, רא"ש).</p>
<p>מקוואות (ז', ז') מחט שהיא נתונה על מעלות המערה, היה מוליך ומביא במים, כיוון שעבר עליה הגל – טהורה.</p> <p>רא"ש: מדובר כשעבר גל באופן שלא נתלש מהמקווה, שאם היה נתלש לא היה מטהר אם אין בו 40 סאה, אא"כ לא נפרד מהמקווה.</p> <p>ועיין סע' ה' בפירוט.</p>	<p>רמ"א: כלי המונח בצד המקווה ורוצה להטבילו – יכול לנענע את המקווה בידו שיעשה גל במים ויעברו ע"ג הכלי ותעלה לו הטבילה.</p> <p>ט"ז: צריך להיזהר שלא יעקר הגל מהמקווה, שא"כ יצטרך 40 סאה בגל עצמו כיוון שאינו מחובר למקווה, וכן צריך שיהיה באופן שהמים עומדים באשבורן מחוץ למקווה, שהרי אינו מטהר בזוחלין.</p> <p>גל שנתלש ממקווה הנובע מהקרקע (מעייך) אין צריך 40 סאה לטבילת כלים, שדינו כמעייך לגמרי.</p> <p>ש"ך: אם נתלש מהמעייך – לא מטהר.</p>

סעיף נ"ח – חורי המקווה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ו', א') כל המעורב למקווה – כמקווה, חורי המערה וסדקי המערה – מטבילים בהם כמו שהן (משום שנחשבים כחלק מהמקווה עצמו).</p>	<p>מקווה שיש בתוכו חורים או סדקים שיש בתוכם מים, אע"פ שאין המים מעורבים עם מי המקווה אלא בכל שהוא – מטבילים בהם.</p> <p>ש"ך: כיוון שנחשבים כחלק מהמקווה ולא כמקווה בפני עצמו.</p>

סעיף נ"ט – עוקה במקווה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ו', א') עוקת המערה אין מטבילים בה אא"כ הייתה נקובה</p>	<p>עוקה (חפירה) שבתוך המקווה:</p>

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>כשפופה"נ.</p> <p>ר' יהודה: אימתי? בזמן שהיא מעמדת עצמה, ואם אינה מעמדת עצמה – מטבילים בה כמות שהיא.</p> <p>רא"ש: עוקת המערה היא השוקת שבסלע (חקיקה בסלע, או שקבעו ולאחר חקקו) ובכדי להטביל בו צריך שיהיה חיבור כשפופה"נ, ור' יהודה כתב שאם המקווה פרוץ לעוקה, שכשיש 40 סאה במקווה יגיעו המים לעוקה, נחשב כמחובר ולא צריך כשפופה"נ.</p> <p>רמב"ם: עוקת המערה זו חפירה תחת שטח המקווה, וצריך שיהיה הנקב גדול כשפופה"נ, ואז נחשבים המים שבתוכו כמי המערה, ור' יהודה אומר שאם התקרה בין המקווה לעוקה חזקה צריך כשפופה"נ, ואם אינה חזקה, ובשעה שטובל תשבר התקרה ויתחברו המים אפי' ע"י חיבור דק, נחשבת כחלק מהמקווה ולא צריך חיבור כשפופה"נ.</p>	<p>אם הייתה הקרקע המבדלת בין העוקה למקווה בריאה ויכולה להעמיד עצמה – אין מטבילים במים שבעוקה עד שיהיו המים שבעוקה מעורבים כשפופה"נ עם המקווה.</p> <p>ואם אינה יכולה להעמיד עצמה, אפי' המים מעורבים לעוקה כלשהו – נחשבת כחלק מהמקווה (רמב"ם).</p>
<p>מקוואות (ו', א') כל המעורב למקווה – כמקווה, חורי המערה וסדקי המערה – מטבילים בהם כמו שהן (משום שנחשבים כחלק מהמקווה עצמו), עוקת המערה אין מטבילים בה – אא"כ נקובה כשפופה"נ.</p> <p>ראב"ד: מהמשנה מוכח שיש חילוק בין חורי המערה לעוקה שבצידה, שבחורים לא צריך כשפופה"נ, ובעוקה צריך. ומסתבר שבחורי המערה לא צריך אפי' רביעית, ובעוקה צריך רביעית שנחשב כמקווה בצד מקווה, ואין מקווה בפחות מרביעית אפי' ע"י עירוב.</p>	<p>ש"ך: כל מקום שמטבילים מקווה חסר ליד מקווה שלם – צריך שיהיה גוף הנטבל מתכסה כולו במים בבת אחת, וכן שיהיה לפחות רביעית מים (לטבילת כלים).</p>

סעיף ס' – השקה בזוחלים

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>טהרות (ח', ט') הניצוק והקטפרס אינו חיבור.</p> <p>תוספתא (ג', ג') שלוש גוממיות (גומות) שבנחל, העליונה והתחתונה 20 סאה, והאמצעית 40 סאה, וחרדלית מי גשמים עוברת ביניהם.</p> <p>ר' מאיר: מטבילים בתחתונה ובעליונה.</p> <p>ר' יהודה: מטבילים בתחתונה ולא בעליונה.</p> <p>חכמים: מטבילים רק באמצעית.</p> <p>ר"ש: מחלוקתם של ר' מאיר ואומרים גוד אחית וגוד אסיק, ואז כל שלושת המקוואות מחוברים וכשרים להטביל בהם. לר' יהודה אומרים רק גוד אחית, ולכן רק התחתונה כשרה, ולחכמים לא אומרים גוד אחית ולא גוד אסיק ולכן טובלים רק באמצעית.</p> <p>רמב"ם: רבנן פסלו משום שאין הזוחלים יכולים להכשיר מקווה חסר ע"י השקה.</p> <p>ריב"ש: לרבנן קטפרס אינו חיבור, אפי' ע"י גוד אחית ולא מועילה השקה בזוחלים, שזוחלים אינם מערבים.</p>	<p>מי גשמים זוחלים – לא יכולים לחבר מקווה חסר למקווה כשר.</p> <p>לכן, ג' גומות בנחל שבבקעה, בעליונה ובתחתונה 20 סאה, ובאמצעית 40 סאה, וקילוח מי גשמים עובר בתוך הנחל – מטבילים רק בגומא האמצעית, ושאר הגומות לא נחשבות מחוברות.</p> <p>ש"ך: מעיין מערב ומחבר אפי' בזוחלין.</p>

סעיף ס"א – טבילה שלא כדרך גדילתו

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>תוספתא (ח', א') הכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים, אם נכנסו המים דרך כולו – טהור, ואם לאו – טמא.</p> <p>ר"ש: כשכטובל שלא כדרך גדילתו יש חציצה מכיוון שלא באים שם המים, וכתוב בגמ' (נידה ס"ז). האישה לא תטבול אלא כדרך גדילתה, האיש כעודר ומוסק, האישה כאורגת וכמניקה.</p> <p>ב"י: כשלא טבל דרך גדילתו (בכל אבר ואבר כדרך השימוש בו) בודקים אותו אם נכנסו המים בכל המקומות שהיה נכנס אילו טבל בדרך גדילתו – עלתה לו הטבילה.</p>	<p>טבל במקווה עם ידיים ורגליים כפותים בודקים את הטובל, אם נכנסו המים בכל המקומות שהיה נכנס אם היה טובל כדרך גדילתו – טהור.</p>

סעיף ס"ב – אופן הטבילה במקווה מצומצם

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>תוספתא (ה', י') הקופץ למקווה – הרי זה מגונה, הטבול פעמיים</p>	<p>מקווה שיש בו 40 סאה מצומצמות – לא יקפץ</p>

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>במקווה הרי זה מגונה.</p> <p>רא"ש: מדובר במקווה מצומצם והמים ניתזים ואז טובל במקווה חסר.</p> <p>ריב"ש: הרא"ש מסביר במקווה מצומצם כיוון שיש בסוף התוספתא הזו מחלוקת ר' יהודה ורבנן בשנים שטבלו זה אחר זה.</p> <p>רמב"ם: משום גזירת הרואים – שסבורים שטובל ללא כוונה אלא רק להקר (קופץ, או פעמיים), ואם אח"כ יגע בתרומה וקודשים ויהיו סבורים שאין צריך כוונה בטבילה לתרומה וקודשים.</p> <p>דרכי משה: לרמב"ם הגזירה לא רלוונטית להיום שאין טבילה לתרומה וקודשים.</p>	<p>לתוכו, כדי שלא ייחסרו מים בקפיצתו לתוכו (רא"ש).</p> <p>ט"ז: מקווה שיש בו 40 סאה מצומצמות – לא יטבול בו פעמיים זה אחר זה, שמא לא יטבול כהוגן בראשונה על סמך השנייה, ושמא ייחסרו המים בטבילה הראשונה, וא"כ גם בטבילה השנייה לא תועיל טבילתו, אבל הטובל פעם אחת נזהר לטבול כהוגן.</p>
<p>מקוואות (ז', ו') מקווה שיש בו 40 סאה מכוונות, ירדו שנים וטבלו זה אחר זה – הראשון טהור והשני טמא.</p> <p>ר' יהודה: אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים – אף השני טהור.</p> <p>גמ' חגיגה (י"ט). הטעם של ר' יהודה משום שסובר גוד אחית, והמים שעל הראשון נחשבים כאלו הם במקווה ולכן גם השני טהור, ורבנן לא סוברים גוד אחית. ר' נחמן בשם רבא בר אבהו: מחלוקת רבנן במעלות דרבנן, אבל מטומאה לטהרה לדברי הכול השני טמא, ואיכא דאמרי שאמר שמחלוקת מטומאה לטהרה, אבל במעלות דרבנן – דברי הכול השני טהור.</p> <p>גמ' גיטין (ט"ז). לרבנן טופח להטפח אינו חיבור, ואם יש עליו הרבה במים אז כן אמרינן גוד אחית.</p> <p>רמב"ם: הלכה כרבנן.</p> <p>טור, ר' ירוחם: גם השני טהור (כר' יהודה).</p> <p>ב"י: מדוע פסקו הטור ור' ירוחם כר' יהודה שהוא יחידאה?</p> <p>א. הלכה כרבנן, שאפשר שבנידה לבעלה לכו"ע מועיל החיבור שמצינו קצת דברים שלא החמירו בהם אלא לטהרות ולא לבעלה, ופה לא מחמירים יותר ממעלות בטהרות.</p> <p>ב. הלכה כר' יהודה, שיש ברייתא כמותו.</p> <p>ובכל מקרה, אם עומד הראשון עדיין במים ומוסיפים שאובים למקווה טהור – שזה אסור רק מדרבנן ואז מקלים כר' יהודה.</p> <p>ריב"ש: ההבדל במטביל בגד עבה במים לגוף אדם שכל זמן שהבגד נוגע במים כשר, שהגד בלוע עם הרבה מים נחשב כחיבור למקווה, וגוף האדם הוא רק טופח ע"מ להטפח.</p>	<p>אם טבלו במקווה שיש בו 40 סאה מצומצמות שניים זה אחר זה – אע"פ שרגליו של הראשון נוגעות במים, השני נשאר בטומאתו, שהרי נחסר מ-40 סאה.</p>

סעיף ס"ג – בגד בלוע במים וכלים במקווה מצומצם

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ז', ו') הטביל בו (במקווה מצומצם) את הסגוס והעלהו, אם מקצתו נוגע במים – טהור.</p> <p>רא"ש: אם מקצתו נוגע במים טהור – שאין המים המתמצים ממנו נחשבים שאובים, ולכן כל עוד לא עלה מהמים טהור המקווה. אבל אם העלהו ונחסר המקווה – המים המתמצים ממנו שאובים ופוסלים את המקווה.</p> <p>תוספתא (ג', ב') הטביל את הסגוס וזבו ממנו ג' לוגין למקווה כשר – עקרו מתוכו פסול.</p> <p>פירוש המילה "עקרו":</p> <p>ב"י: שהעלהו מתוכו, ורק אז נפסל.</p> <p>רוקח: סחט ממנו בידיים (למרות שלא העלהו מהמקווה), כיוון שע"י סחיטה באו המקיים למקווה – פוסלים אותו.</p> <p>תוספתא (ה', י') הטביל בו יורה (במקווה מצומצם) – הרי זו טמאה. מפני שהמים מקלחים. כיצד הוא עושה? מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה.</p> <p>ר"ש: שאם מעלה אותה כדרכה המים שבתוכה נעשים שאובים ופוסלים את המקווה. כשכמשקע אח"כ את היורה במקווה נפסלו המים שבתוכם משום שאובים. ולמרות שהם מחוברים הם פוסלים,</p>	<p>הטביל במקווה בגד עבה שהמים בלועים בתוכו – כל זמן שהבגד נוגע במקווה – המקווה כשר אע"פ שזבו מהבגד ג"ל למקווה, שמים אלו נחשבים כמחברים למקווה, ומצטרפים לשיעור 40 סאה.</p> <p>אם העלהו מהמקווה – פסול שנעשו המים שאובים.</p> <p>מקווה שיש בו 40 סאה מצומצמות, צריך להטביל הכלים דרך פיהם כדי שלא ינתזו המים מהמקווה כשמכניסים למקווה, וכשמעלה הכלים צריך להעלותם דרך שוליהם כדי שלא יישארו מים בכלים ויחס המקווה מ-40 סאה.</p> <p>רמ"א: וכן המים בכלים נעשו שאובים ויכולים לפסול את המקווה.</p>

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
שמה יפסק הקילוח, או שמא לא מועילה טבילה של המים בתוך כלי (כפי שמביא הרא"ש). רמב"ם: צריך להפוך את הכלי שאם לא כן המים נתזים מהכלי ונמצא חסר מ-40 סאה (שכל המים שבכלי עדיין מחוברים למקווה ואינם שאובים), ולפי זה מה שכתב שמורידה על פיה הכוונה לאו דווקא, אלא גם על צידה אפשר.	ט"ז: שמה ייפול לתוכו ג"ל שאובים בשעה שנחסר מ-40 סאה.

סעיף ס"ד – טבילת כלי עור ובגד נקוב

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
מקוואות (ז', ו') הכר והכסת של עור, כיוון שהגביה שפתותיהם מהמים – המים שבתוכם שאובים, כיצד יעשה? מטבילן ומעלה אותן דרך שוליהם.	המטביל כר או כסת של עור במקווה שיש בו 40 סאה מכוונות, אם הגביה שפתותיהם מהמים – נחשבים המים שבהם שאובים ולכן צריך להטבילם דרך שוליהם כדי שלא יגביה המים שבתוכם.
מקוואות (ו', ה') שק או קופה מטבילין בהם כמו שהם, מפני שהמים מעורבים. ר"ש: שהמים שבהם נחשבים מעורבים בתוך המקווה כיוון שיש בהם הרבה נקבים, ולכן אין צריך נקב כשפופה"נ. ש"ך: השק והקופה מלא נקבים – והוא נקב כשפופה"נ. ט"ז: הנקבים "מחברים" את המקווה.	קופה ושק (מנוקבים) מטבילן ומעלן כדרכן ואינו חושש.

סעיף ס"ה – מקווה שחזקתו להתמעט

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
מקוואות (ב', ב') מקווה שנמדד ונמצא חסר, כל טהרות שנעשו על גביו בין ברה"ר ובין ברה"י – טמאות. גמ' נידה (ב'): דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימר לא טבל, והקשו אדרבה, העמד מקווה על חזקתו ואימא לא חסר, ותרצו הרי חסר לפניך. משמע שדווקא כשחסר לפנינו אומרים לא טבל, אבל כשאין ריעותא לפנינו מעמידים את המקווה על חזקתו שלא חסר. ר"ן: דווקא בסתמא, אבל מקווה שמוחזק שמימיו מתמעטים ופוחת מ-40 סאה, אין לסמוך על חזקתו הראשונה אפי' אם לא חסר לפנינו. והוכיח כך גם מגמ' קידושין (ע"ט) . לגבי חזקה העשויה להשתנות בנערה שבגרה, שלא נחשב חזקה. וכן כאפשר לברר יש צורך לברר עפ"י גמ' פסחים (ד') . לגבי משכיר בית לחברו ב"ד ניסן ויש ספק אם בדק בעה"ב חמץ או לא, אם המשכיר לפנינו יש לברר איתו.	מקווה שהוא מוחזק שמימיו מתמעטים ופעמים רבות יש בו פחות מ-40 סאה וטבילה בו – צריכה לחזור ולטבול כיוון שלא יודעים בוודאי אם היו שם 40 סאה בשעת הטבילה. ואם לא מוחזק שנחסר, אלא שלפעמים מימיו עולים ולפעמים יורדים – מעמידים את המקווה בחזקת כשרות, שדווקא חזקה העשויה להשתנות לא נחשבת חזקה. אבל יש לברר לפני הטבילה אם יש 40 סאה במקווה. ש"ך: מפני שאין סומכים על החזקות במקום שאפשר לברר.

סעיף ס"ו –

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
מקוואות (ז', ז') מקווה שמימיו מרודדים, כובש אפי' חבילת עצים אפי' חבילת קנים כדי שיתפחו המים (שיהיו גבוהים) ויורד וטובל. ר"ש: לא רק באבנים אלא גם חבילי עצים וקנים יכול להניח, העיקר שלא יחלקו את כל המקווה שאז נחשב כמקווה שחלקו בסל וגרנותי שהטובל שם לא עלתה לו טבילה (כמוזכר בחגיגה כ"ב). ועיין בסעי' נ"ב .	מקווה שיש בו 40 סאה, אלא מימיו מתפשטים והוא נמוך באופן שאינו יכול להתכסות בו – נותן בו מצד אחד אבנים/חבילי עצים כדי שיתקבצו מימיו את מקום אחד ויעלו המים וכך יטבול. ש"ך: המים שבין העצים והאבנים נחשבים כחורי המקווה ואין צריכים שפופה"נ.
גמ' חגיגה (כ"ב) . אמר רבא מקווה זחלקו בסל וגרנותי – הטובל שם אל עלתה לו טבילה. רש"י, ר"ש: שע"י שחילקו עשאו כשני מקוואות ואין שיעור באף אחד מהם למרות שהמים מחוברים באוויר הנצרים, אין זה חיבור. מקוואות (ו', ז') כובש עצים או קנים במקווה שמימיו מרודדים. רשב"ץ: דווקא בעצים ואבנים יכול להעלות את המקווה, אבל בכלים לא. לבוש: שנחשב הוויתו ע"י דבר המקב"ט. ש"ך: בעצים ואבנים מותר כי יש בהם נקבים והמים מצטרפים ל-40 סאה, אך על ידי כלים הרי אין בהם נקבים ואין בהם כשפופה"נ לכן	ש"ך: אין לחלק המקווה ע"י עצים ואבנים – שע"י נחשבים כ-2 מקוואות ואז צריך נקב כשפופה"נ. אין לקבץ מי המקווה ע"י כלים.

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
רמ"א: לכתחילה לא תטבול אם אין המים עמוקים עד טבורה ולמעלה ממנה זרת, שמא לא תטבול יפה.	אין המים מצטרפים.
רמ"א: אם אין מים עמוקים ואין מקווה אחר ואי אפשר לתקנו, אפשר לטבול בשכיבה, אם מכסה כל גופה במים בדרך זו בפעם אחת.	גמ' נידה (ס"ז): האישה לא תטבול – אלא דרך גדילתה. רשב"א, ר"ן: לכן גובה המקווה צריך להיות שיכסוה המים עד חצי החזה שהוא כזרת מעל לטיבורה שלא תצטרך להתכופף כ"כ ואז יתרבו הקמטים בגופה.
פ"ת: הלבושי שרד מדייק מהרמ"א שאפשר אף באלכסון, אך חלילה להורות כן משום הסכנה.	רשב"א, ר"ן: אם אין המקווה גבוה יכולים לעשותו נמוך כדי שתוכל לטבול בשכיבה, בלי שתצטרך להתקפל. רשב"א, רשב"ץ, ר' ירוחם: ולכתחילה אין לסמוך על מקווה שמימיו מרודדים, שמא לא תטבול יפה.

סעיף ס"ז – ספק שאובים

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
ספק נפלו שאובים, או שיש ספק אם נפלו מים בשיעור ג' לוגין, או שיש ספק שמא כבר היו במקווה 40 סאה מים כשרים ואין שאובים פוסלים אותו – אזילנן לקולא. ט"ז: משום ספיקא דרבנן לקולא. רע"א: מהרמב"ם משמע שכשר רק בדיעבד.	מקוואות (ב', ג'): ספק מים שאובים שטיהרו חכמים ספק נפלו ספק לא נפלו, אפי' נפלו ספק יש בהם 40 סאה ספק אין בהם, ספקו טהור, מפני שיש לו במה יתלה. ר"ש: שיכול לתלות שלא גרמו פסול בנפילתם, וטהור שיש לו במה לתלות, משום ששאיבה מדרבנן. וכולו שאוב אסור מהתורה, ומה שטיהרו חכמים בספק שאובים היינו דווקא אם איכא רוב כשר שאז זה שאובים מדרבנן. ט"ז: גם לדעת המחבר כולו שאוב דאורייתא, ולכן מדובר שרובו כשר שאז זה דרבנן.

סעיף ס"ח – תלייה

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
שתי מקוואות, אחד עם 40 סאה, ואחד אין בו 40 סאה, ונפלו ג' ל"ל שאובים לאחד מהם, ואינו ידוע לאיזה מהם נפלו – ספיקו טהור, שזה ספק דרבנן שתולים שנפלו למקווה השלם, ואז שניהם כשרים. אם בשני המקוואות אין 40 סאה – אין תולים. ש"ך: מפני שמה ראית לפסול את זה ולהכשיר את זה? תאמר הפוך, ולכן שניהם פסולים.	מקוואות (ב', ג'): שני מקוואות אחד יש בו 40 סאה, ואחד אין בו 40 סאה, נפל לאחד מהם ואינו יודע לאיזה מהם נפל – ספיקו טהור, שיש לו במה לתלות. היו שניהם פחותים מ-40 סאה, ונפל לאחד מהם ואינו יודע לאיזה מהם נפל ספיקו טמא, שאין לו במה יתלה. וכן פסק הרמב"ם. ב"י: בכל מקרה אם טבל בחד מהם טהור, מאחר שנתמלאו אח"כ עם מי גשמים, נפילתן מקודם הווי ספק מים שאובים להקל.

סעיף ס"ט – מצא מקווה מלא

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
מקווה שהניחו ריקן ומצאו מלא כשר – כשר מפני שהוא ספק מים שאובים שהתירו חכמים. ש"ך: למחבר, כולו שאוב זה מדרבנן, וספיקו לקולא. לרמ"א שכולו שאוב מדאורייתא, וכשר משום חזקה שנעשה בכשרות, שרוב מצויים אצל מקווה בקיאים הם. ט"ז: ספק שאובים זה מדרבנן, וכן יש כאן חזקת כשרות.	ענין לעיל סע' ס"ז, וסע' ד'. תוספתא (ב', א'): מקווה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא כשר, מפני שזה ספק מים שאובים, וחזקת המקוואות כשרות.

סעיף ע' – פסול מוכיח

עיקר הסעיף	הרחבה לסעיף
צינור המקלח מי גשמים למקווה, ויש כלי בצדו (כגון מכתשת), ויש ספק אם התמלא על גבי הכלי או לא – פסול, מפני שמוכח שנעשה בפסול מכיוון	תוספתא (ב', א'): המקלח למקווה והמכתשת נתונה בצדו, ספק מן הצינור למקווה, ספק מן המכתשת למקווה – פסול, מפני שהפסול מוכיח.

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
ואם יש בו רוב מקווה – כשר, מפני שזה ספק מים שאובים. פירוש "שהפסול מוכיח": ר"ש: שיש לתלות בזה כמו זה, ולא שייך חזקת מקוואות כשרות. כסף משנה: במכתשת בצדו החמירו כיוון שהפסול הוא בעין. ר"ש: כשיש רוב מקווה כשר – שחכמים טיהרו ספק שאובים כשיש רוב כשר שאז שאיבה מדרבנן (שלר"ש כולו שאוב פסול מהתורה). כסף משנה: כאן הקילו שיש רוב מקווה כשר קבוע.	שיש כלי בצדו. ט"ז: שאין למקווה זה "חזקת כשרות", שיש לתלות שנעשה תחילת המקווה בפסול. אם אנו יודעים שהיו רוב מים כשרים במקווה, אף אם יש ספק שמא באו המים על כלי (מכתשת לדוג') – כשר, שידוע שהיה שם מקווה כשר, אלא שיש ספק מים שאובים שהוא מדרבנן.

סעיף ע"א – ספק כנגד חזקת טומאה, וספק טבילה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
מקוואות (ב', ב') מקווה שנמדד ונמצא חסר וכו', אבל בטומאה קלה (מדרבנן), ספק טבל ספק לא טבל, ואפי' טבל ספק יש בו 40 סאה ספק אין בו 30 סאה, שני מקוואות אחד יש בו 40 סאה ואחד אין בו, טבל באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן טבל – ספיקו טהור. ר' יוסי מטמא, שכל דבר שהוא בחזקת טומאה, לעולם בטומאתו עד שיוודע שהוא טהור. ב"י: הלכה כר' יוסי. משנה למלך: טעות סופר, והלכה כרבנן, שדווקא בטומאה קלה טהור.	טמא שירד לטבול, ספק טבל ספק לא טבל כדינו, או שיש ספק אם היו 40 סאה במקווה – טמא, שהעמד טמא בחזקת טומאה. וכן שתי מקוואות ואחד מהם כשיעור, ואחד אינו כשיעור, ואינו יודע באיזה מהם טבל – טמא, שהעמד טמא על חזקתו. ט"ז: דווקא כשנמדד כעת ונמצא חסר, שאז יש ספק, אבל אם אינו יודע אם עכשיו חסר – אין חוששים, שיש למקווה חזקת כשרות, ואין יודעים שזה עשוי להשתנות. וכן מקווה שנמדד ונמצא חסר, בין שהיה ברה"ר, בין ברה"י – כל טהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות, עד שיוודע הזמן שנמדד והיה שלם. פ"ת: כתב המשנה למלך שאם הספק אם ירד לטבול או לא – לא אמרינן ספיקא לקולא, אפי' בטומאה מדרבנן. שאומרים ספק דרבנן לקולא רק שנעשה מעשה המתירו, אלא שיש ספק אם נעשה בזמן המתירו או בשיעור המתירו, אבל כשיש ספק אם נעשה בכלל המעשה המתיר, ספיקו לחומרא.

סעיף ע"ב – דיני תלייה

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
תוספתא (ב', ג') שני מקוואות שאין בהם 40 סאה ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהן וידוע לאיזה מהן נפלו, ואח"כ נפלו עוד ג' לוגין ואין ידוע לאיזה מהן נפלו המים השניים – ניתן לתלות ולומר למקום שנפלו הראשונים נפלו השניים. וכן מקווה אחד יש 40 סאה, ובשני אין 40 סאה – תולין שנפלו הג' לוגין למקווה שיש בו 40 סאה. אחד שאוב ואחד שאינו שאוב – תולין שנפלו למקווה השאוב. ט"ז: משום שפסול ג"ל הוא מדרבנן, הקילו חכמים לתלות ולומר שנפל באופן שאינו מקלקל את השאר. ש"ך: בגלל שיש רוב מים כשרים ולכן הוי ספק דרבנן.	שני מקוואות שאין בהם 40 סאה. ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהן וידוע לאיזה מהן נפלו, ואח"כ נפלו עוד ג' לוגין ואין ידוע לאיזה מהן נפלו המים השניים – ניתן לתלות ולומר למקום שנפלו הראשונים נפלו השניים. וכן מקווה אחד יש 40 סאה, ובשני אין 40 סאה – תולין שנפלו הג' לוגין למקווה שיש בו 40 סאה. אחד שאוב ואחד שאינו שאוב – תולין שנפלו למקווה השאוב. ט"ז: משום שפסול ג"ל הוא מדרבנן, הקילו חכמים לתלות ולומר שנפל באופן שאינו מקלקל את השאר. ש"ך: בגלל שיש רוב מים כשרים ולכן הוי ספק דרבנן.
תוספתא (ב', ד') נפלו שלשה וגין לתוך אחד מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלו, ואח"כ נפלו שניים וידוע לאיזה מהן נפלו – אין יכול לתלות ולומר למקום שנפלו שניים נפלו הראשונים.	אם כשנפל ג' לוגין ראשונים לא נודע לאיזה מהן נפלו, ובנפילת השניים נודע לאיזה מהן נפלו – אי אפשר לתלות שנפלו השניים למקום שנפלו הראשונים, כיוון שכבר נפסל בתחילה. ש"ך: כיוון שהחמירו עליהם מספק – נחשב כאיתחזק איסורא.

סעיף ע"ג – ספק ג' לוגין ונתמלא עם מי גשמים

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>תוספתא (ב', ד') שני מקוואות שאין בהם 40 סאה, ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהם ואין ידוע לאיזה מהם נפלו ואח"כ ירדו גשמים ונתמלאו:</p> <p>ר' יוסי: אומרים לו שלא יטבול באחד מהן, ואם טבל בהם ועשה טהרות טהורות – מפני שזה ספק מים שאובים למקווה.</p> <p>למה זה דומה? למי שנטמאת אחד מידי ואת ידוע איזו היא אומרים לו שלא יעשה טהרות באחת מידי, ואם עשה טהרות – טהורות מפני שזה ספק ידיים.</p>	<p>שני מקוואות שאין בהם 40 סאה, ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלו, ואח"כ ירדו גשמים ונתמלא המקווה לשיעור 40 סאה – אין לטבול בשניהם לכתחילה, למרות שמדאורייתא שניהם כשרים (ספק דרבנן), שאין לאדם להכניס עצמו לספק דרבנן לכתחילה</p>

סעיף ע"ד – מקווה הנמצא

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>מקוואות (ח', א') ארץ ישראל טהורה ומקוואותיה טהורין.</p> <p>מקוואות העובדי כוכבים שבחוצה לארץ כשרים לבעלי קריין, אפי' נתמלאו בקילון (ששפכן בידו לגומא).</p> <p>שבא"י, חוץ למפתח (שער העיר) כשרים אף לנידות, לפני מן המפתח כשרים לבעלי קריין ופסולים לכל הטמאים.</p> <p>ר' אליעזר: הקרובים לעיר ולדרך טמאים מפני הכביסה, והרחוקים טהורים.</p> <p>ב"י: כשאין ישראל שרויים עד אדמתם דין ארץ ישראל כחול.</p> <p>רמב"ם: כל המקוואות הנמצאות בארץ העמים – פסולים, שחזקתן שאובים, מפני שאנשי המדינה מכבסים בהם ומטילים לתוכם מים שאובים תמיד. וכל המקוואות הנמצאות בא"י חוץ למפתח בחזקת טהרה שחזקתן מן הגשמים.</p> <p>ולבעלי קרי אפי' בחול טהורים, מכיוון שגם מים שאובים מהני לטבילת בעל קרי.</p> <p>ר"ש: "ארץ הכותים" הכוונה לעיירות הכותים בארץ ישראל ולא בחול, שבחול גזרו טומאה על כל ארץ העמים, וכן אפשר לפרש שמדובר באשקלון וחברותיה במקומות שלא גזרו טומאה על ארץ העמים.</p>	<p>כל מקווה שאין ידוע אם נעשה לשם מקווה או לשם דבר אחר – פסול, מפני שחזקתו שנעשה ממים שאובים ונעשה לשם דבר אחר כגון לכביסה וכד'.</p> <p>ש"ך: ולא דומה לסעי' ס"ט שכשר מספק, ששם ידענו שנעשה לשם מקווה, ולגבי מילוי המקווה יש חזקה שנעשה בכשרות, אבל היכן שלא יודעים כלל אם נעשה לשם מקווה – אסור לטבול בו.</p>

סעיף ע"ה – מקוואות חמים

הרחבה לסעיף	עיקר הסעיף
<p>תוספתא (ח', א') היו רגליו מלאים אבק וכו' שפסף או טבל בחמין טהור.</p> <p>ראב"ה, ריב"א: בכל חמים טהור.</p> <p>ר"ת: אסר לטבול במים חמים.</p> <p>ר"ש: שטבל בחמין כגון חמי טבריה, ומים חמים מעבירים הלכלוך כאילו שפסף, ולכן טהור שאין חציצה (- משמע שאפשר לטבול במים חמים רק בחמי טבריה).</p> <p>מרדכי: הטעם בר"ש שראוי לאסור מקווה עם מים חמים משום גזירת מרחצאות (עם זאת מגמ' נידה (ס"ח). משמע שמותר שכתוב שם שרב נחמן אמר "דודי חסרת?" ור"ח מפרש שם משום טבילה).</p> <p>ומותר לטבול בחמי טבריה כמובא בגמ' תענית (י"ג). לגבי טבילה בחמין בתענית ציבור הוא דאסור, ושאלו והרי תמיד חמין אסורים ששאובים הם, ועונה הגמ' מדובר בחמי טבריה.</p>	<p>יש אוסרים להטיל מים חמים לתוך המקווה משום ט"ז: גזירת מרחצאות, שנראה לבני אדם שמקווה חם נראה כמרחץ, ויבואו לטבול במרחץ.</p> <p>רמ"א: ויש מקילים, ויש להחמיר, ובמקום שנהגו להקל אין למחות בידן.</p> <p>רמ"א: בחמי טבריה לכו"ע מותר לטבול, כיוון שאינו נראה כמרחץ (ר"ש).</p>
<p>גמ' שבת (י"ד). גזרו על הבא ראשו ורובו במים טהורים לאחר טבילה שנטמא, משום שהיו אומרים לא אלו (מי מקווה) מטהרים אלא אלו (המים השאובים).</p> <p>והרבה חולקים וסוברים שה"ח דבר שנאמרו הם רק לתרומה וקודש, ולא לחולין, ואישה לבעלה כחולין דמי.</p> <p>דרכי משה: להיכנס להזיע – לכו"ע מותר, שאפי' לתרומה לא גזרו, וכ"ש לחולין.</p>	<p>רמ"א: מותר לאישה להיכנס למרחץ לאחר הטבילה לחמם עצמה ולהזיע. אבל לרחוץ במים שאובים לאחר הטבילה יש אוסרים, ונהגו להחמיר.</p> <p>ש"ך: כדי שלא יאמרו שהמרחץ מטהרה כמו הטבילה, ויטהרו במרחץ לחוד</p>